

Oslo kommune
Velferdsetaten

Prosjektrapport

Oslo, 2014

Pro♂ Mann
Pro Sentret

Innhold

1. Pro Mann 2011-2013	3
1.1 BAKGRUNN.....	3
1.2 PROSJEKTSKISSE	4
1.3 ANSATTE I PROSJEKTET	5
2. Strategi, gjennomføring og måloppnåelse	6
2.1 MARKEDSFØRING	6
2.2 GJENNOMFØRING AV DET OPPSØKENDE ARBEID PÅ INTERNETT	7
2.3 RESULTATER AV DET OPPSØKENDE ARBEIDET PÅ INTERNETT	10
2.4 UTADRETET VIRKSOMHET	17
2.5 ÅPEN KVELDSKLINIKK KUN FOR MENN.....	19
2.6 HIV-HURTIGTEST	19
2.7 MANNLIGE BRUKERE AV PRO SENTRET	20
2.8 SAMMENDRAG OG VURDERING	21
3. Drøfting av prosjektets erfaringer	26
3.1 FELTBESKRIVELSEN FRA 2010 OG PRO MANNES ERFARINGER	26
3.2 SAMFUNNETS SYN PÅ MANNLIG PROSTITUSJON	26
3.3 HVA VET VI EGENTLIG OM DET MANNLIGE PROSTITUSJONSMARKEDET?	27
3.4 HJELPEAPPARATETS FORHOLD TIL TEMATIKKEN.....	28
3.5 OPPSØKENDE ARBEID PÅ INTERNETT – EN HELT NY ERFARING	28
4. Veien videre – hva nå?	32
4.1 BAKGRUNNEN FOR Å AVSLUTTE PROSJEKTET	32
4.2 HVA GJØR PRO SENTRET VIDERE?	33
4.3 FORSLAG TIL NYE TILTAK.....	34
5. Litteratur	36

1. Pro Mann 2011-2013

1.1 Bakgrunn

I 2010 fikk Pro Sentret i oppdrag fra Helsedirektoratet å lage en feltbeskrivelse om mannlig prostitusjon i Norge. Rapporten var ferdigstilt forsommeren 2010.

Rapporten *Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex* (Bjørndahl 2010) konkluderte blant annet med at det var behov for et eget tiltak rettet mot menn som selger seksuelle tjenester. Helsedirektoratet finansierte sommeren 2011 et forprosjekt og med 1 000 000 kroner i tilskudd fra Justis- og beredskapsdepartementet samme år ble Pro Mann opprettet 1. september som et ettårig prosjekt rettet mot menn som selger sex. Med ytterligere midler fra Justis- og beredskapsdepartementet i ble prosjektperioden forlenget fram til 31.12.13.

Et eget arbeid rettet opp mot menn som selger sex er også inkludert i *Oslo kommunes handlingsplan mot prostitusjon 2011-2013*. Der hadde Pro Sentret ansvar for *tiltak 2d* som sier at det skal etableres en rådgivningstjeneste for menn som prostituerer seg.

Da Pro Mann startet opp hadde ikke Pro Sentret jobbet oppsøkende opp mot gutter og menn som selger sex siden 2001. I perioden 1991-2001 hadde Pro Sentret opparbeidet seg ti års erfaring med å jobbe med menn som selger sex. Året før arbeidet ble avsluttet hadde Pro Sentret totalt 808 brukere hvorav 111 var menn. Begrunnelsen for å avslutte arbeidet med menn i 2001 var todelt: de som jobbet med prosjektet sluttet og det ble gjort andre prioriteringer på grunn av store endringer i det norske prostitusjonsmarkedet ved at tilfanget av utenlandske kvinner økte kraftig.

I Pro Sentrets feltbeskrivelse ble den dokumenterte kunnskapen om menn som selger sex i Norge gjennomgått. Sammenfatningen av dokumentasjonen viste at det eksisterte lite kunnskap om menn som selger sex samt lite kvantitativ forskning på området. De undersøkelsene som finnes sier at cirka en prosent av alle menn har erfaring med å selge sex (Hegna og Pedersen 2002:53). I tillegg viser ungdomsundersøkelser som er utført de siste årene at flere gutter enn jenter har solgt sex. Tallene ligger mellom 2,1 og 5,4 prosent (Hegna og Pedersen 2002, Trondheim kommune 2005 og Mossige og Abrahamsen 2010). Dette tilsvarer tall fra Sverige. Der viser ulike undersøkelser at cirka 1,8 prosent av gutter/unge menn har erfaring med bytte/salg av seksuelle tjenester mot cirka en prosent av jenter/unge kvinner (Ungdomsstyrelsen 2012).

Utenom det ovenstående er dokumentasjonen på det mannlige sexsalgsmarkedet i Norge mangelfull. Dersom vi ser på det dokumenterte omfanget i Europa viser en generell oversikt at omkring sju prosent av sexselgerne er menn (Tampep 2009). Seks prosent av sexselgerne er transpersoner. Disse tallene baserer seg på innrapporteringer fra prostitusjonstiltak i 25 land i Europa. Tallene varierer i fra land til land. Noen land rapporterer ikke om mannlige sexselgere i det hele tatt (Sverige, Østerrike og baltiske land), mens andre rapporterer at opp til 15 prosent av omfanget

av sexselgere er menn (Polen). Årsaken til variasjonen blir forklart med at flere land ikke har egne oppsøkende tiltak i det mannlige prostitusjonsmiljøet.

I denne prosjektrapporten oppsummerer vi vårt arbeid og erfaringer fra Pro Mann, ser på erfaringene opp mot kunnskapen vi dokumenterte i feltbeskrivelsen samt gjør oss noen tanker om veien videre etter Pro Mann.

1.2 Prosjektskisse

I søknaden til prosjektet definerte vi at målet med Pro Mann var å jobbe opp mot det mannlige prostitusjonsmiljøet og det øvrige hjelpeapparatet som kommer i kontakt med menn som selger sex. Målgruppen definerte vi som menn over 18 år med prostitusjonserfaring. Vi ønsket å nå så mange som mulig med informasjon om prosjektet, både *direkte* til målgruppen og *indirekte* gjennom andre aktører. I prosjektbeskrivelsen definerte vi målene slik:

Hovedmål

Å gi menn som selger seksuelle tjenester et bedre helse- og sosialfaglig tilbud.

Delmål

- a. *Å etablere kontakt med menn som selger sex gjennom internett, chat, diskusjonsforum og e-post, og på telefon gjennom sms og samtaler.*
- b. *Å etablere kontakt med menn som selger sex på ulike treffsteder for homofile.*
- c. *Drive informasjonsarbeid/ delta på brukermøter på ulike tiltak der vi kjenner til at menn med prostitusjonserfaring kan være representert.*
- d. *Informere menn som selger sex om det polikliniske tilbudet de kan benytte seg av på Pro Sentret.*
- e. *Forebygge utbredelsen av hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner.*
- f. *Etablere samarbeid med andre aktører innenfor fagfeltet prostitusjon.*
- g. *Bidra til et kunnskapsløft hos øvrig hjelpeapparat gjennom informasjonsarbeid og foredragsvirksomhet.*
- h. *Sette mannlig prostitusjon på dagsorden i den norske prostitusjonsdebatten.*
- i. *Vurdere om det er behov for et fast og spesifikt tilbud kun for menn ved Pro Sentrets poliklinikk.*

Gjennom å benytte oppsøkende arbeid som metode, ønsket vi å komme i kontakt med menn i prostitusjon for å tilby helsehjelp, sosialfaglig oppfølging, sexologisk rådgivning og juridisk bistand. I tillegg hadde vi som mål å øke kompetansen og bevisstheten rundt mannlig prostitusjon hos det øvrige hjelpeapparatet gjennom fagmøter, kurs og andre samarbeidsmøter. Erfaringsmessig opplever mange i hjelpeapparatet at de har lite kunnskap om mannlig prostitusjon og at det er

vanskelig å ta opp spørsmål knyttet til seksualitet med brukerne (Vedeler m.fl. 2006). Tanken bak prosjektet var at mer kunnskap om tematikken samt informasjon om hvordan man kan snakke om prostitusjon og seksualitet, kunne føre til at flere av hjelpetiltakene fokuserte mer på dette i arbeidet sitt.

1.3 Ansatte i prosjektet

Prosjektet har hatt tre ansatte fra oppstarten, en sosialkonsulent, en sykepleier/sexologisk rådgiver og en fagkonsulent/sosiolog. I forprosjektperioden jobbet alle deltid. Fra 1. september 2011 jobbet sosialkonsulenten heltid, mens de andre fortsatte deltid i prosjektet.

Erfaring fra andre organisasjoner som jobber med menn som selger sex forteller oss at peer-arbeid er en god metode for å komme i kontakt med målgruppen. Peer-arbeid vil i denne sammenhengen si at man ansetter en person som har erfaring med å selge sex og at denne personen deltar i arbeidet. Dette er en nyttig metode fordi peer-en kjenner det mannlige prostitusjonsmiljøet; ulike koder og arenaer samt andre som har sexsalgserfaring. Anvendt kunnskap som dette gir oss troverdighet i miljøet og letter arbeidet med å posisjonere oss overfor målgruppen. I forprosjektperioden ansatte vi derfor en mann med prostitusjonserfaring. Hans arbeidsoppgaver gikk ut på å øke vår kompetanse om mannlig prostitusjon samt hjelpe oss med å finne aktuelle nettsider, komme i kontakt med brukere og gi oss råd om hvordan vi burde gå frem for å nå målgruppen. Han deltok også i det oppsøkende arbeidet på internett.

Det har vært viktig for oss å ha studenter i praksis med i prosjektet for å overføre kunnskapen vi har opparbeidet oss om menn som selger sex. En vernepleierstudent fra Høgskolen i Harstad, en sosionomstudent fra Høgskulen i Sogn og Fjordane og en sosionomstudent fra Høgskolen i Oslo og Akershus har hatt sin hovedpraksisperiode i Pro Mann-prosjektet. De har alle tre bidratt med nyttige innspill til prosjektet, og de har videreformidlet sin opparbeidete kunnskap til sine medstudenter. Det har vært viktig for oss å bidra med kunnskap på dette feltet inn i de akademiske miljøene siden tematikken mannlig prostitusjon er et fenomen med lite oppmerksomhet i Norge i dag.

2.Strategi, gjennomføring og måloppnåelse

2.1 Markedsføring

For å markedsføre prosjektet trykket vi opp visittkort, mapper og brosjyrer som vi delte ut til ulike hjelpetilbud og organisasjoner som for eksempel LLH, PION, NAV-kontorer, utekontakter, Sex og Samfunn og barnevernkontor slik at de kunne gi dem videre til sine brukere.

Mappene vi laget inneholdt visittkort, to kondomer og en pakke med glidemiddel. Dette var en populær «gadget» som var lett å distribuere. Vi har delt ut visittkortene og mappene våre til utesteder for homofile og sauna for menn som har sex med menn (MSM). I tillegg har vi kjøpt annonser på nettstedene Facebook og Gaysir.no. Gaysir.no er det største sosiale nettstedet som retter seg mot lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (lhbt) i Norge. Annonsene har lenket direkte til Pro Manns nettsider. Vi har registrert at mange har klikket på annonsene. Nesten en fjerdedel av alle som var innom prosjektets nettside kom via Gaysir.no og Facebook.

Vi har hatt et godt samarbeid med Gaysir.no og har hatt tre nettmøter der. Et nettmøte vil si at vi svarer på spørsmål «online» - i sann tid - fra nettstedets medlemmer. I forkant av nettmøtet lager Gaysir.no en nyhetssak der de ber sine medlemmer om å sende inn spørsmål. Vi har hatt ett nettmøte alene, ett sammen med KAST og ett sammen med PION. Vi har fått mange gode spørsmål som spenner fra helserelaterte problemstillinger og prostitusjonserfaringer, til orientering til medlemmene om hva prostitusjon er og hvor den foregår. Alle nettmøtene er tilgjengelig i ettertid og er mulige å lese på Gaysir.no. Vi har registrert økt aktivitet på nettsiden vår i etterkant av nettmøtene, og opplever at dette har vært en effektiv kanal for å komme med informasjon om tilbudet vårt.

Foruten denne type markedsføring har vi også blitt intervjuet og av ulike medier som tv, avis, blader og ulike tidsskrifter samt hatt noen kronikker på trykk. Pro Mann har blant annet vært omtalt av NRK, Dagbladet, Blikk, Nettavisen, Sykepleien og Fontene.

En annen måte å promotere tilbudet vårt på har vært å stå på stand på ulike arrangement. Vi har deltatt på Skeive dager, Sexhibition, Gatenerkonferansen og Verdens aidsdag. På disse arrangementene har vi ofte samarbeidet med de andre prostitusjonstiltakene; Nadheim, KAST og PION. Der har vi gitt ut brosjyrer og annen informasjon om tiltakene samt at vi har hatt en quiz som handler om prostitusjon. Quizen har vist seg å være et effektivt verktøy for å informere om prostitusjon og den

genererer flere spørsmål som vi har svart på. I tillegg har vi kommet i kontakt med potensielle brukere som får informasjon om hvem vi er og hvilke tilbud vi gir.

2.2 Gjennomføring av det oppsøkende arbeid på internett

I arbeidet med feltbeskrivelsen i 2010 ble det tydelig at internett er den største arenaen for kontaktetablering mellom mannlige sexselgere og kundene deres. Internett har derfor vært vår hovedarena for å etablere kontakt med menn som selger seksuelle tjenester i dette prosjektet, og det er dette delmålet vi har brukt mest tid og ressurser på.

For kjøpere og selgere av seksuelle tjenester er internett en arena som er diskret og tilgjengelig samtidig som man kan være anonym og komme i kontakt med mange på relativt kort tid. Mannlig prostitusjon foregår på eskorte- og prostitusjonsnettsider og på nettsider der annen kontaktetablering også skjer, som for eksempel dating- og sextreffsider, nettsamfunn og sider for sms/chat. Kontaktetableringen skjer hovedsakelig på nettsider som også brukes aktivt av personer som ikke kjøper og selger sex, noe som gjør at salg og kjøp er mer skjult for omverden enn det er for eksempel på eskorte- og prostitusjonsnettsidene (Bjørndahl 2010).

2.2.1 Chat og diskusjonsforum

I Pro Mann har arbeid på chat vært vår hovedvirkemiddel for å komme i kontakt med menn som selger seksuelle tjenester. For å være mest mulig tilgjengelig, og for å kunne nå flest mulig, valgte vi å være aktive på flere ulike nettsider på ulike tidspunkt gjennom hele uken. Vi har opprettet profiler på typiske kontaktetableringssider hvor vi fortløpende kan svare på henvendelser, og vært pålogget på flere av de sosiale nettstedene der vi vet det foregår salg og kjøp av sex.

Når vi har vært pålogget i chatrommene har vi aktivt lagt ut informasjon om hvem vi er og hva vi kan kontaktes om med jevne mellomrom. Eksempler på tekster vi har lagt ut på chatrommene er:

Hei! Kjenner du til Pro Sentret? Vi tilbyr rådgivning, helsehjelp, sexologisk rådgivning og annet til menn og kvinner som selger sex. Vi deler også ut gratis kondomer og glidemiddel. Alle som jobber her har taushetsplikt og du kan være anonym i kontakt med oss.

Hei! Pro Sentret/Pro Mann er et hjelpetiltak for kvinner og menn som har erfaring med salg og bytte av sex. Lurer du på noe så ta kontakt! Vi er pålogget her inne til kl 20:00.

Hei! Sykepleier/sexologisk rådgiver pålogget for å svare på spørsmål om sexsalg, helse, seksualitet og lovgivning. Ta gjerne kontakt!

Chat/å chatte/chatting:

Vi definerer å *chatte* som det å utveksle beskjeder over internett i sanntid. I følge Språkrådet er dette et engelsk ord som på norsk bør hete *nettprat*. Vi har i prosjektet benyttet oss av det engelske ordet, fordi dette er ordet som benyttes på de nettstedene vi opererer.

Profil

En profil er vår egen side på et nettside der vi kan legge ut informasjon om oss selv og hvor andre medlemmer kan kontakte oss.

I forprosjektperioden var vi pålogget ulike chatrom på nettet en dag i uken. Fra september 2011 til begynnelsen av desember 2013 var vi tilgjengelig på disse chatrommene to til tre dager i uken.

Nettsidene med disse chatrommene har regler som sier at det er forbudt å komme med tilbud om kjøp og salg av sex. Dersom personer prøver å inngå avtaler om å kjøpe eller selge sex blir de utestengt eller profilen blir slettet. I starten av prosjektet gikk vi i dialog med eierne av disse sidene om at vi ønsket å opprette profiler og delta på chatrommene deres. Samtlige sider stilte seg positivt til dette, på tross av at kjøp/salg av sex ikke er tillatt på disse sidene, ettersom de vet at personer i vår målgruppe deltar i chatrommene. Vi fikk en avtale om at det ikke skulle få noen konsekvenser for brukerne at de var i kontakt med oss, ettersom både eierne av nettsidene og Pro Sentret ønsket at personer som solgte sex og hadde et behov for bistand skulle kunne komme i kontakt med oss. Vi har valgt ikke å publisere navnene på disse nettsidene i rapporten. Begrunnelsen for dette er at eierne av disse sidene ikke ønsker at sidene skal bli identifisert som sider der det foregår kjøp og salg av seksuelle tjenester.

I tillegg til å opprette profiler på de ulike nettsidene, opprettet vi en anonym chatfunksjon på hjemmesiden vår. Den har blitt betjent minst to dager i uken. Bakgrunnen for å etablere denne chatfunksjonen var at vi ikke kan garantere anonymiteten til den vi prater med på de andre nettsidene. På vår egen chat har vi ikke tilgang til IP-adressene og har ikke mulighet for å finne ut hvem personen i den andre enden er. Dette har vi informert alle vi har chattet med om, og vi har anbefalt at vi fortsatte samtalen via vår egen chat.

The screenshot shows a web browser window displaying the Pro Sentret website. A chat window is open, showing a conversation with 'Andreas Kikvik', a 'Sosialkonsulent'. The chat text includes: 'Du er helt anonym når du chatter med oss. Vi kan ikke se hvem du er eller din IP-adresse. Dialogen blir lagret i 72 timer før den slettes.', 'Du er nå koblet opp mot Andreas.', 'Andreas: Velkommen til Pro Sentret på nett! 17:14:57', and 'Hei! Hva kan jeg hjelpe deg med?'. Below the chat is a text input field with the text 'Jeg lurer på hvilke åpningstider dere har.' and buttons for 'Send' and 'Lukk'. The website background features a search bar, a 'Søk' button, and a 'Nyheter' section with several news items. At the bottom, there are three promotional boxes: 'Jeg vil vite mer om Pro Sentrets tilbud', 'Jeg vil vite mer om prostitusjon', and 'Chat'. The footer contains logos for 'Pro Mann', 'Pro i media', 'facebook', and 'twitter'.

Chatten på nettsiden til Pro Sentret

2.2.2 Eskorte og prostitusjonsnettsider

Da Pro Mann startet opp var det allerede to prostitusjonstiltak i Oslo, PION og Nadheim, som aktivt jobbet opp mot menn som selger sex på eskorte- og prostitusjonsnettsider.

Pro Sentret, PION og Nadheim har prøvd å samhandle og fordele arbeidet vårt opp mot prostitusjonsmarkedet for å unngå at det gjøres dobbeltarbeid og at personer som selger sex i Oslo ikke i for stor grad opplever at flere ulike tiltak oppsøker dem ettersom dette kan virke både invaderende og forvirrende.

Pro Sentret har inngått et samarbeid med PION, som innebar at PION har sendt ut henvendelser med informasjon om både PION og Pro Sentret samtidig. De fleste av disse henvendelsene er sendt til menn som annonserer på Gayromeo.com, som er et verdensomspennende nettsamfunn likt Gaysir.no. I motsetning til Gaysir.no har Gayromeo.com en side der det annonseres for sexsalg.

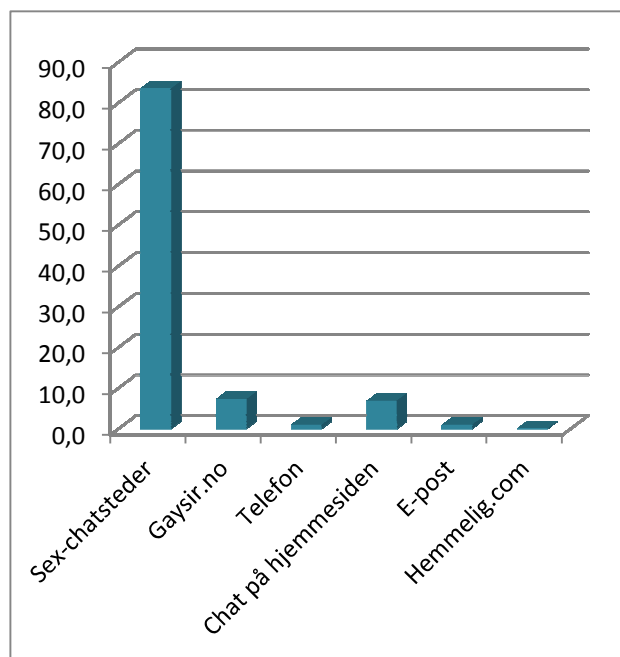
For å bli kjent med denne delen av markedet har Pro Mann fulgt med på annonsene på to av de mest populære eskortesidene for menn som selger sex, Escupido.com og Gayromeo.com. Det har også gitt oss en viss oversikt over hvor mange menn som annonserer på disse nettsidene.

2.2.3 Meldinger, e-post, telefon og sms

Pro Sentret har også vært tilgjengelig for kontakt på e-post, telefon og sms i hele prosjektperioden. Kontaktinformasjonen har vært publisert og tilgjengelig i chatrommene vi har vært aktive i, i brosjyrer, på visittkort og på Pro Sentret/Pro Manns nettside. Vi har i hovedsak jobbet aktivt på chatrommene, men ved noen tilfeller har vi tatt direkte kontakt med enkeltpersoner gjennom meldinger på Gaysir.no og hemmelig.com samt sms'er eller e-poster til personer som annonserer. I tillegg opprettet vi en profil på nettsiden Gaysir.no og Hemmelig.com. På disse nettsidene kan man sende personlige meldinger fra vår profil til andre deltakere. Når vi kom over profiler som vi oppfattet som «prostitusjonsprofiler» kontaktet vi personen bak profilen via en personlig melding og informerte om tilbudet vårt.

2.3 Resultater av det oppsøkende arbeidet på internett

2.3.1 Arena

Tabell 1: Fordelingen av hvilke arenaer vi har kommet i kontakt på i delmål A

I løpet av hele prosjektperioden har vi gjennomført **661 ulike chatsamtaler**.

Tabell 1 viser fordelingen av hvilke arenaer på internett vi har etablert kontakt. Her ser vi at over 80 % av kontaktetableringen har vært på ulike chatnettsider. Dette har vært hovedfokuset for kontaktetablering i prosjektet og den arenaen vi har brukt mest tid og ressurser på, noe som også har gitt gode resultater.

Når det gjelder vår egen chat på Pro Sentrets hjemmeside ser vi at få har benyttet seg av muligheten til å komme i kontakt med oss via denne. Som beskrevet tidligere har vi vært tilgjengelig på egen chat samtidig som vi har vært pålogget på de andre diskusjonsforumene, og vi har opplyst alle vi har chattet med om at dette er det eneste stedet vi kan garantere anonymitet. Likevel har kun 48 av 661 chatsamtaler funnet sted på Pro Sentrets egen chat i løpet av hele prosjektperioden. Hva som er årsaken til den manglende interessen for å forflytte seg til en chattekanal som er garantert anonym har vi ikke prioritert å kartlegge systematisk. Vårt inntrykk er rett og slett at det er enklere å fortsette samtalen der den startet. Sannsynligvis føler de fleste seg anonyme nok på de ulike nettsidene ettersom de benytter seg av ulike uidentifiserbare «nick» eller kallenavn.

Disse nettstedene tilbyr også muligheten til å legge ut bilder og "live"-bilder via webkamera. Vår erfaring er at mange som er pålogget disse chatrommene legger ut nakenbilder av seg selv. Ofte er bildene av pornografisk natur, noe som betyr at de ikke nødvendigvis er spesielt opptatt av personvernet og datasikkerheten som vi tilbyr. For Pro Sentret har det likevel vært viktig at vi har hatt et tilbud om en chat som kan garantere anonymitet.

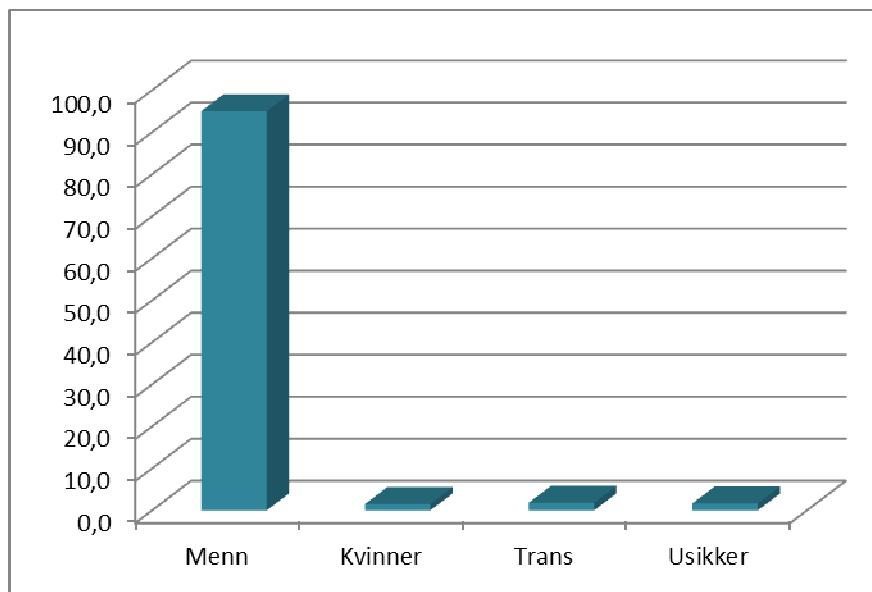
Da vi startet Pro Mann-prosjektet sendte vi ut annonser på nettsiden Hemmelig.com. Dette var et nettsted der personer som ville ha uforpliktende sex kunne ta kontakt

med hverandre. Her laget vi en profil, og vi sendte ut informasjon om oss til personer som tydelig annonserte sexsalg. Det var lite respons på meldingene vi sendte, og siden ble stengt i løpet av høsten 2012. Vi har ikke kommet over andre lignende nettsider som har annonser for salg og annonser for uforpliktende sex, men ikke chat og vi har derfor heller ikke jobbet aktivt opp mot flere slike sider foruten for Gaysir.no der det ved noen få tilfeller har dukket opp en slik annonse. Direkte meldinger til personer med profil på disse nettsidene har med andre ord kun ført til et fåtall henvendelser fra målgruppen.

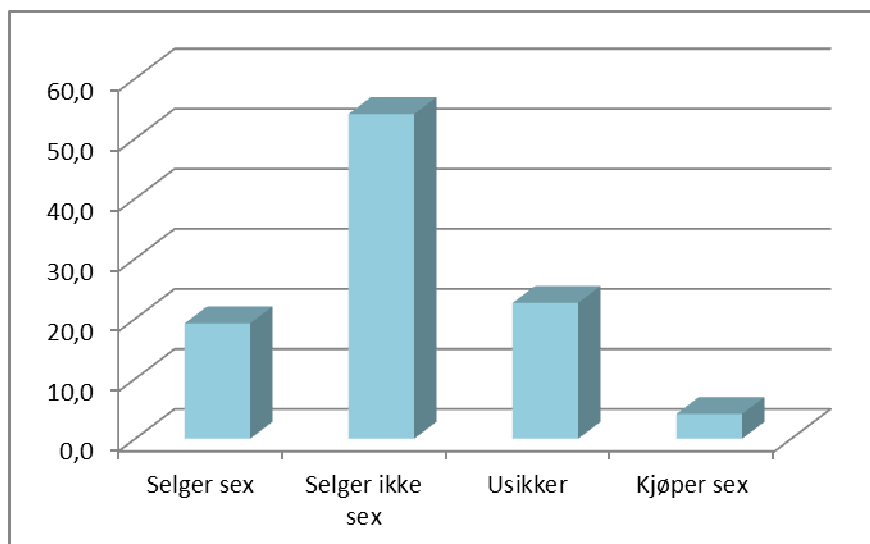
I løpet av prosjektperioden har PION sendt ut 564 meldinger med informasjon om Pro Sentret og PIONs tilbud til menn som har eskorteannonser på Gayromeo.com og Escupido.com. I 2013 sendte Pro Sentret ut direktemeldinger til annonsørene på disse nettsidene i forbindelse med at vi har holdt åpen kveldsklinikk for menn. Få har kontaktet oss på bakgrunn av disse henvendelsene.

2.3.2 Målgruppe

Tabell 2 viser en oversikt over kjønnsfordelingen på de gjennomførte chatsamtalene. Her kan vi se at 95 % av chatsamtalene vi har gjennomført har vært med menn. Vi kan altså konkludere med at vi har nådd målsetningen om å etablere kontakt med menn i vårt oppsøkende arbeid på internett. Dette er naturlig da vi i all hovedsak har vært pålogget i chatrom som domineres av menn.

Tabell 2: Oversikt over kjønnsfordelingen til personene vi har kommet i kontakt med

Tabell 3: Oversikt over prostitusjonserfaringen til personene vi har møtt på chat

I tabell 3 ser vi fordelingen av prostitusjonserfaringene blant dem vi har chattet med. Majoriteten av personene vi har chattet med (cirka 55 %) oppgir at de ikke har prostitusjonserfaring. At vi har chattet med så mange utenfor målgruppa er på den ene siden ikke overraskende ettersom vi i hovedsak har vært aktive på chatrom der mange utenfor målgruppa oppholder seg. På den andre siden er vi likevel litt undrende til at så mange utenfor målgruppa har kontaktet oss ettersom vi har vært svært tydelige på at vi er et prostitusjonstiltak. En forklaring kan være at vi ofte presenterte oss som henholdsvis sosionom og sykepleier/sexologisk rådgiver, og at vi svarte på spørsmål om blant annet helse og seksualitet. Mange av de som tok kontakt hadde spørsmål om nettopp dette og benyttet derfor muligheten til å spørre en fagperson om ting de lurte på. Vår erfaring er at mange av mennene som chatter på disse chatrommene har et stort behov for viktig og riktig kunnskap om risiko for smitte av seksuelt overførbare infeksjoner og HIV/AIDS.

Videre ser vi at i underkant av 20 % har sagt at de har prostitusjonserfaring, mens vi er usikre på prostitusjonserfaringene til i overkant av 20 %.

Bakgrunnen for at det er såpass mange vi er usikre på om har hatt prostitusjonserfaring eller ikke, er at en del har vært unnvikende når vi har stilt dette spørsmålet. En del personer har ført samtalen rett over på mer praktiske spørsmål om Pro Sentret eller smitterisiko, og deretter avsluttet chatten før vi har fått mulighet til å avklare personens eventuelle prostitusjonserfaring. Noen har også unngått å svare på spørsmålet når vi har stilt det. Vi må derfor anta at vi kan ha truffet flere personer i målgruppen enn det som kommer frem av statistikken.

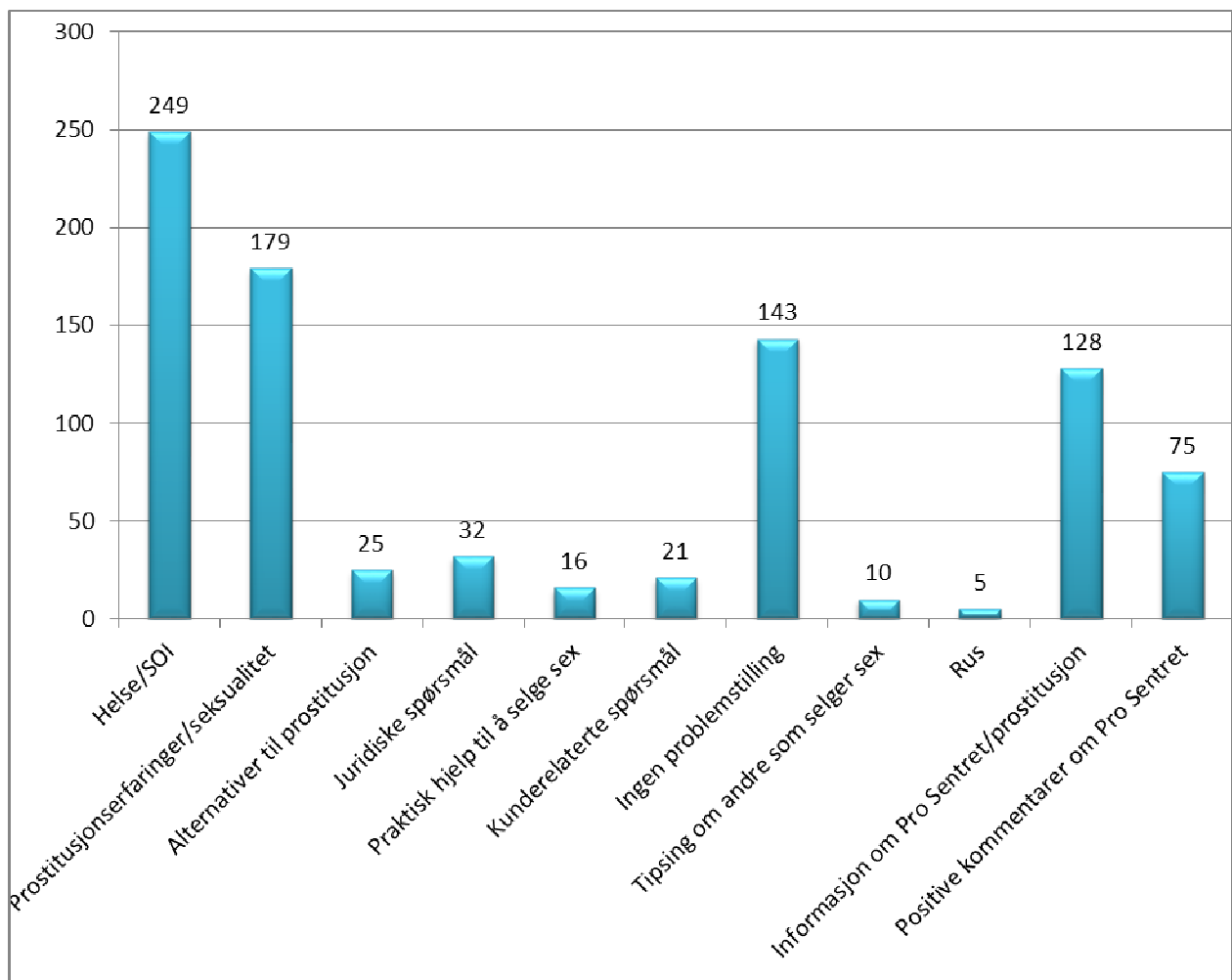
I underkant av 5 % vi har chattet med oppgir at de har kjøpt sex. Blant disse mennene har flere oppgitt at de også har egen erfaring med å selge sex da de var yngre. Vi har informert de av mennene som ønsket å snakke om sine sexkjøperfaringer om tilbudet ved KAST, og rådet dem til å ta kontakt der for bistand.

I løpet av prosjektperioden har altså i underkant av 20 % vi har vært i kontakt med på chat svart at de har erfaring med å selge seksuelle tjenester. Til sammen har 131 av 661 chatsamtaler vært med personer som har oppgitt at de er i vår målgruppe, trolig er det reelle tallet på antall personer med prostitusjonserfaring som vi har chattet

med noe høyere uten at vi kan stipulere et konkret tall. Vi er svært fornøyd med at vi har kommet i kontakt med så mange i målgruppen på chat i løpet av prosjektperioden. Vi mener dette tyder på at vi har valgt riktig arena for kontaktetablering. Samtidig er dette en arbeidsform og arena det er utfordrende å arbeide oppsøkende på ettersom chatrommenes deltakere i hovedsak er personer som ikke er i vår målgruppe, men som likevel henvender seg til oss. Det var flere og gode grunner til ikke å avvise personer utenfor målgruppa nettopp fordi de ofte har etterspurt informasjon og kunnskap som er viktig i et folkehelseperspektiv, men samtidig er det problematisk at vi har brukt tid og ressurser på personer som ikke har vært i vår målgruppe.

2.3.3 Tematikk

Figuren under viser hvilke hovedtema som har vært gjenstand for chattene vi har utført. Flere av chattene har hatt mer enn ett tema, for eksempel spørsmål om både helse og om prostitusjonserfaringer.

Tabell 4: Oversikt over tematikk i chattene

«Kan jeg få hiv ved oralsex?»

«Kan jeg smitte kona med kjønnssykdommer dersom jeg har sugd en mann?»

«Hvor kan jeg teste meg?»

Helse har vært en tematikk i mange våre chatter. Nesten 40 % av chattene vi har gjennomført har handlet om helserelaterte problemstillinger. Spørsmålene har i all hovedsak dreid seg om smitte og seksuelt overførbare infeksjoner.

Svært mange av de helserelaterte spørsmålene har handlet om smitte og oralsex. Spesielt gjelder dette faren for å bli hiv-smittet, men også om andre seksuelt overførbare infeksjoner. Dette er spørsmål som har gått igjen både blant de som selger sex og blant de som sier de ikke selger sex. En del har også stilt spørsmål om hvor de kan teste seg. Flere vi har snakket med sier de ikke vil teste seg hos fastlegen, eller de har fått beskjed fra fastlegen at de ikke kan få hiv-test der. Noen har informert oss om at fastlegen har brukt uttrykk som at *«dette har ikke du behov for, derfor vil jeg ikke gi deg en hiv-test»*.

Vi har erfart at det er mangel på grunnleggende kunnskap om sikker sex og smitte blant en stor del av mennene vi har chattet med, og særlig blant menn som har sex med menn og som lever i heterofile parforhold. Vi tror at forklaringen på den manglende kunnskapen i stor grad kan forklares med at mange av mennene på chatrommene som vi har vært aktive på ikke ellers ferdes i MSM-miljøene hvor helsemyndighetene har hatt store satsinger på informasjon om sikker sex.

«Jeg har aldri snakket med noen andre om at jeg selger sex...»

«Jeg vil slutte å selge, men får det ikke til...»

«Jeg tror jeg er homofil, er det noe spesielt jeg må tenke på i forbindelse med å ha sex med en mann første gangen?»

Det har vært mange som har villet snakke med oss om sine prostitusjonserfaringer og om utfordringer knyttet til seksualitet og seksuell orientering. 179 chatter har hatt fokus på disse temaene, selv om dette er sensitive og tabuiserte temaer for mange. Vi tror at denne åpenheten kan forklares med at internett gir den anonymiteten og det rommet som trengs for at man skal tørre å snakke om og spørre om ting man ellers ville vegret seg for å spørre fagpersoner om. Vi har snakket med flere som sier chatten med oss er første gangen de snakker med noen om det å selge sex, og vi opplever at vi har hatt meningsfulle samtaler med dem på tross av at vi ikke har snakket ansikt til ansikt.

Noe av det vi har snakket mest om i chattene er *grensesetting*. Vi har snakket mye om at man må være bevisst på sine egne grenser når det gjelder seksualitet og seksuell eksperimentering. Dersom sårbare personer er bevisst på dette vil de også kunne være sterkere i situasjoner der andre prøver å utnytte dem. Vi brukte mye tid på å snakke med gutter og menn om dette, i forsøk på å forebygge nye prostitusjonskarrierer. Vi har hatt flere samtaler om seksualitet de gangene vi har reklamert i fellesrommet på sexchatsidene med at en sexologisk rådgiver svarer på spørsmål. Dette ser ut til å være en god innfallsvinkel for å få folk til å kontakte oss om seksuelle spørsmål som ikke utelukkende handler om testing og smitte.

*«Hva søker du?»
«Kåt?»*

Den tredje største gruppen henvendelser, som vi har kalt «ingen problemstilling», er chatter som ikke har vært relevante for arbeidet vårt. Det handler om chatter som er initiert av personer som ikke har visst hvem vi er og som har tatt kontakt med oss for å finne en sexpartner, eller chatten har blitt avsluttet før det har blitt klart hva de egentlig ville.

*«Hva gjør Pro Sentret her?»
«Selger menn også sex?»*

Den fjerde største gruppen av tema handler om informasjon om prostitusjon og hva de innebærer, menn som selger sex, hva Pro Sentret er og hvordan vi jobber. Noen sier de aldri har tenkt på at menn kan selge sex, og aller minst på at det skjer på disse aktuelle sidene.

Vi er så vidt vi vet de eneste som jobbet med opplysningsarbeid på de erotiske chatsidene vi opererer, og vi fikk derfor mange spørsmål fra personer utenfor brukergruppen. Vi bestemte oss likevel for å svare på alle henvendelsene vi fikk. Bakgrunnen for at vi valgte dette var for det første at vi aldri kunne vite om personen vi chattet med faktisk var i brukergruppa, men trengte litt tid på seg til å fortelle det eller av ulike grunner ikke kunne eller ville fortelle oss det. For det andre opplevde vi at det var et stort behov for informasjon og kunnskap om seksuell helse blant de som var pålogget disse nettsidene, og at vi kunne svare når vi var pålogget og hadde tid. Chatter med brukergruppa ble selvfølgelig alltid prioritert og var det vi brukte mest tid på.

*”Bra dere er her!”
”Dere gjør en viktig jobb!”
”Det er trygt å vite at dere er her!”*

Litt over en tiendel av chattene har vært positive tilbakemeldinger på at vi er til stede. Flere har sagt at de har opplevd det som trygt at helse- og sosialfaglige personer som kan bidra med faktakunnskap er pålogget og tilgjengelige. Nettstedene vi har jobbet på har et svært sterkt seksuelt fokus. Det at Pro Mann har vært innom og lagt ut regelmessige meldinger har vært en positiv del av å oppholde seg på disse nettstedene, sier mange. Kanskje har vi skapt en slags balanse i chatrommene ved at de som har pålogget også har kunnet fokusere på flere sider av sex enn kun «sexprat» og erotiske bilder. Andre har også hatt kjennskap til Pro Sentrets arbeid og chattet med oss fordi de har ønsket å meddele at vi gjør en bra jobb – og at det er bra at vi er tilgjengelig på chatrommene for dem som har behov for det.

«Er det lov å selge sex?»

«Hvilke rettigheter har jeg hos NAV hvis jeg slutter med sexsalg?»

«Jeg kjøper sex og skammer meg»

Som man kan se i tabell 4 har vi også gjennomført chatter som handler om prostitusjon eller relaterte tema, og som ikke omhandles av de kategoriene vi har kommentert over. Disse chattene har fokus på følgende tematikk: juridiske spørsmål (32 chatter), alternativer til å selge sex (25 chatter), kunderelaterte spørsmål (21 chatter), praktisk hjelp til å selge sex (16 chatter), tipsing om andre som selger sex (10 chatter) og rus (5 chatter). En del av spørsmålene i disse kategoriene kunne vi svare på i chattene, mens vi i andre tilfeller henviste den vi chattet med til andre instanser som KAST, PION eller advokat. Vi linket også videre til nettsider som lovdata.no og nav.no.

2.3.4 Tendens

Vi har gjennomført mellom null og ni chatter hver gang vi har pålogget på chatsidene. Vi har vært pålogget to timer om gangen, tirsdager mellom 18-20, onsdager 13-15 og annenhver lørdag to timer der tidspunktet har variert).

Da vi startet prosjektet var gjennomsnittet på antall gjennomførte chatter mellom to og tre chatter, mens det i løpet av 2012 økte til et gjennomsnitt på mellom tre og fire chatter og ved slutten av 2012 lå stabilt med et gjennomsnitt på cirka fire chatter hver gang vi var pålogget. I 2013 lå gjennomsnittet på cirka 3 chatter hver gang vi var pålogget. At snittet gikk ned fra 2012 til 2013 tolker vi som et tegn på at etterspørselen etter vår informasjon var noe «mettet». Det er trolig mange av de samme personene som er aktive brukere av disse chatsidene, og dette innebar at en del av de som var faste gjester hadde kontaktet oss tidligere.

2.4 Utadrettet virksomhet

2.4.1 Informasjon til hjelpeapparatet

Et av hovedmålene i prosjektet har vært å informere fagpersonell om mannlig prostitusjon for å øke deres kompetanse på området. Vi har derfor invitert oss selv på fagmøter og andre type møter med flere ulike tjenestesteder. I prosjektperioden har vi hatt 30 fagmøter/samarbeidsmøter med ulike organisasjoner. Noen av tiltakene har vi besøkt flere ganger for å snakke om tematikken med ansatte en gang og for eksempel frivillige en annen gang:

- Felttiltakene i Rusmiddeletaten (nå Velferdsetaten)
- Redd Barna
- Uteseksjonen
- Helseutvalget for bedre homohelse
- Hvalstad asylmottak
- Dalsbergstien hus
- Riverside ungdomshus
- Olafia
- Brynsenglegene
- Marcus Thranes hus
- Helsestasjonen for lesbisk, homofil, bifil og transkjønnet ungdom i alderen 13-30 år
- Seminar med frivillige organisasjoner på rusfeltet
- =Oslo
- Kompetansesenter rus (KoRus)
- Krisesenter for menn i Oslo
- Sex og samfunn
- Cafe Trappa

Vi har også hatt møter med beboerne på Dalsbergstien hus og gjestene ved Cafe Trappa.

Møtene med de ulike hjelpetiltakene ble opplevd som meningsfulle for både Pro Sentret og tiltakene vi besøkte. På disse møtene fortalte vi om mannlig prostitusjon og prosjektet Pro Mann, svarte på spørsmål, diskuterte deres erfaringer og kom med råd om hvordan de kan tematisere prostitusjon i sitt arbeid. De vi hadde møter med sa ofte at de hadde fått mer kunnskap om tematikken i løpet av møtet og at de opplevde som enklere å skulle tematisere prostitusjon i sitt arbeid videre. Noen av møtene resulterte også i at de ønsket at vi hadde flere møter om tematikken, enten med frivillige, brukere eller flere ansatte på arbeidsplassen ved en senere anledning. Alle som vi hadde møter med fikk med informasjonsmateriell om Pro Mann som de kunne dele ut eller gjøre tilgjengelig i sine lokaler.

Ved prosjektstart informerte vi alle NAV-kontor og barnevernkontor i Oslo kommune om prosjektet. Vi har tilbudt oss å komme på fagmøter eller lignende, men ingen av kontorene har tatt kontakt med oss for å avtale møter. Vi har ikke prioritert å gjenta tilbudet i prosjektperioden.

I løpet av prosjektperioden har vi også hatt 19 ulike samarbeidsmøter med ulike organisasjoner som jobber med tematikk som har vært relevant for prosjektet. Dette har vært alt fra møter med ulike rustiltak til organisasjoner som jobber med seksuell helse.

Da vi startet prosjektet hadde vi, som nevnt, innledende møter med de andre prostitusjonstiltakene i Oslo; PION, KAST og Nadheim. Vi har hatt felles nettverksmøter flere ganger i året hvor vi oppdaterte hverandre på tendenser i markedet, utvekslet erfaringer, koordinerte satsingsområder og planla felles arrangementer, som for eksempel å holde felles stand under Skeive dager og Verdens aidsdag.

Vi har også inngått i et nettverkssamarbeid med Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner (LLH), Skeiv ungdom og PION. Vi har møtt hverandre et par ganger i året og diskutert samkjønnet prostitusjon i de skeive miljøene. Dette har vært et nyttig nettverk både med tanke på at lhbt-organisasjonene treffer mange potensielle brukere av Pro Mann, og fordi de som resultat av møtene har satt prostitusjon på sin politiske dagsorden. Tidligere har vi opplevd at lhbt-organisasjoner ikke har fokusert på prostitusjonstematikk, men vi ser at dette nå har endret seg til at samkjønnet prostitusjon er satt på dagsorden.

2.4.2 Samarbeid med Uteseksjonen i Oslo

Menn selger sex på flere arenaer enn internett, og vi vet at unge gutter er ettertraktet på det mannlige prostitusjonsmarkedet (Bjørndahl 2010). Vi vet også at flere gutter enn jenter har erfaring med bytte eller salg av sex (Hegna og Pedersen 2002, Trondheim kommune 2005, Mossige og Abrahamsen 2010 og Ungdomsstyrelsen 2012).

I prosjektet ønsket vi å etablere kontakt med sårbare unge gutter og menn som var i randsonen for å starte å selge sex, eller som allerede solgte sex. På bakgrunn av dette innledet vi et samarbeid med Uteseksjonen i Oslo.

Uteseksjonen og Pro Sentret er organisert i samme avdeling i Velferdsetaten, Oslo kommune. Uteseksjonen driver gatebasert oppsøkende arbeid overfor utsatte mennesker og grupper i Oslo sentrum. Aktuelle grupper vi ønsket å nå var unge i drift, asylsøkere, papirløse migranter og gutter eller menn som beveger seg i sentrums- og rusmiljøene ettersom vi vet at dette er grupper hvor mannlig prostitusjon forekommer.

Vi ønsket å etablere kontakt med målgruppen slik at menn som selger seksuelle tjenester kunne få et bedre helse- og sosialfaglig tilbud. Videre ønsket vi å styrke fokus på bytte/salg av seksuelle tjenester i Uteseksjonens oppsøkende arbeid.

Vi hadde flere innledende planleggingsmøter og konkluderte med at en representant fra Pro Mann skulle bli med et team bestående av to ansatte fra Uteseksjonen ut på feltarbeid. Dette gjorde vi fire kvelder, både ukedag og helg, over en periode på to måneder. Målet var å møte Uteseksjonens brukergruppe og informere om mannlig prostitusjon, Pro Mann og Pro Sentret. Vi traff imidlertid ikke mange brukere i det oppsøkende arbeidet og antallet gjennomførte informasjonssamtaler ble derfor fåtallige.

Samtaler om seksualitet, særlig knyttet til kjøp og salg av seksuelle tjenester forutsetter at den vi snakker med stoler på oss. En slik relasjon kan ta tid å opparbeide. For å kunne bygge tillitsfulle relasjoner med de ulike brukerne fordret det at vi jobbet ute sammen flere ganger i uken. Vi fant at det ikke var en hensiktsmessig fremgangsmåte og vi avsluttet derfor det oppsøkende samarbeidet. Uteseksjonen og Pro Sentret konkluderte sammen om at Uteseksjonens ansatte selv må ta opp spørsmål knyttet til prostitusjon i møtet med sine brukere. Pro Sentret på sin side skal fortsatt bistå Uteseksjonen i å holde fokus på prostitusjon og bidra med nødvendig kompetanseoverføring.

Arbeid opp mot unge i faresonen var en del av målsettingen med *Oslo kommunes handlingsplan mot prostitusjon 2011-2013*. Pro Sentret har sammen med Helseetaten hatt ansvar for *tiltak 4a* som handler om å forhindre at barn og unge utnyttes i prostitusjonslignende forhold eller utnytter andre. Der har Pro Sentret og Helseetaten utarbeidet et opplæringsprogram for ansatte i bydeler og etater som arbeider med barn og unge. Dette arbeidet fortsetter i 2014 og vi anser vårt arbeid sammen med Uteseksjonen også som en del av dette tiltaket.

2.5 Åpen kveldsklinikk kun for menn

Et av delmålene var å vurdere om det er behov for et fast og spesifikt tilbud kun for menn ved Pro Sentrets poliklinikk. Sammenlignet med den kvinnelige brukergruppa er det ikke mange menn som har benyttet seg av drop-in-tilbudet i våre lokaler i Tollbugata 24. Derfor ønsket vi å finne ut om det å holde åpent en ettermiddag i uken kun for menn ville føre til økt besøk av menn som selger sex. Vi annonserte på vår egen hjemmeside, på Gaysir.no, på Pro Sentrets Facebookprofil og i chattene med at vi skulle ha en egen kveldsklinikk kun for menn på onsdagskvelder. Dette gjentok vi tre ganger, men vi fikk ingen besøkende.

I august 2012 flyttet Pro Sentret til nye lokaler i Storgata 11 og i 2013 forsøkte vi igjen å ha åpen kveldsklinikk for kun menn. I tillegg til å annonsere på samme steder som sist sendte vi også ut en melding om tilbudet til alle mennene som på de gitte tidspunktene annonserte at de solgte sex i Oslo på Gayromeo.com og Esquipido.com. Det kom ingen besøkende den gangen heller.

2.6 Hiv-hurtigtest

I løpet av høsten 2012 lanserte Helsedirektoratet kampanjen «Bedre å vite». Målet med kampanjen var å informere menn som har sex med menn om hvor de kan ta en hiv-hurtigtest. En hiv-hurtigtest er en test der man får svar på sin hiv-status i løpet av 60 sekunder. Pasienten får et stikk i fingeren og bloddråpen analyseres med kjemikalier der og da. Pro Mann har deltatt i kampanjen og tilbudt testen til menn som selger sex. Vi har annonsert om tilbudet via forskjellige kanaler på internett. Noen synes det er greit å få svaret med en gang, andre synes det er bedre å få forberedt seg noen dager før svaret foreligger.

Vi informerte alle mannlige pasienter som kom til Pro Sentret om at vi tilbyr testen, men de fleste foretrakk å ta en ordinær hiv-test som vil si at svaret kommer i løpet av en uke. Kun to menn benyttet seg av Hiv-hurtigtest hos oss i løpet av prosjektperioden.

2.7 Mannlige brukere av Pro Sentret

Det året prosjektet startet opp hadde Pro Sentret 19 mannlige brukere som kom på til sammen 139 ulike konsultasjoner. I 2012 var det 33 ulike menn som benyttet seg av Pro Sentrets tilbud fordelt på 333 konsultasjoner, mens vi i 2013 hadde 18 mannlige brukere som kom på 105 konsultasjoner til sammen.

Problemstillingene mennene har kommet til oss med har variert. Vi har arbeidet med menneskehandel, asylrelaterte saker, seksuell rådgivning, hjelp til å finne alternativer til prostitusjon, rusavhengighet, psykiske problemer, samtaler om prostitusjonserfaringer og juridisk rådgivning for å nevne noen. De fleste av de mannlige brukerne på Pro Sentret i prosjektperioden har oppsøkt Pro Sentrets ordinære drop-in tilbud. Et mindretall har kommet etter de har kommet i kontakt med oss gjennom Pro Mann.

Nasjonalitet	Antall 2011-2012	Antall 2013
Norge	6	8
Bulgaria	5	0
Nigeria	5	0
Thailand	5	2
Brasil	1	0
Colombia	1	1
Kongo	1	1
Ecuador	1	1
Ghana	1	0
Irak	1	0
Iran	1	1
Italia	1	0
Spania	1	0
Ungarn	1	1
Venezuela	0	1
Romania	0	2
Ukjent	2	0
Totalt	33	18

Tabell 5: Antall mannlige brukere på Pro Sentret og deres nasjonalitet i prosjektperioden

Tabell 5 viser at det var fire nasjonaliteter som dominerte i 2011/2012: Norge, Bulgaria, Nigeria og Thailand. Utenom disse er enkeltpersoner fra ulike land fra Sør Amerika, Afrika, Europa og Midtøsten representert. Det er interessant å se at de største gruppene mannlige brukere i 2011/2012 tilsvarer de største gruppene av kvinnelige brukere på Pro Sentret.

I 2013 var nasjonalitetssammensetningen annerledes. Antallet mannlige brukere gikk ned fra 33 til 18 personer, mens antallet norske brukere økte fra 6 de foregående årene til 8.

2012 var det året vi hadde vi flest mannlige brukere i prosjektperioden. Det var også året med desidert flest konsultasjoner (333). 27 av de 33 mennene som benyttet seg av Pro Sentrets tilbud i 2012 var av utenlandsk opprinnelse. I 2011 var 15 av 19 menn av utenlandsk opprinnelse. Oppholdsstatusen til disse mennene hadde i Norge varierte fra å være norske statsborgere, turister med opphold i andre Schengenland,

å ha søkt asyl og til å ha refleksjonsperiode på bakgrunn av å være antatt offer for menneskehandel.

Vi kan se at det ikke var noen menn fra Bulgaria eller Nigeria som brukte Pro Sentret i 2013. Forklaringen på nedgangen er trolig at disse mennene har vært i Norge på midlertidig basis og hadde forlatt Norge i 2013. Dette gjelder sannsynligvis også flere av de andre utenlandske mennene som besøkte oss i 2011/2013. Nedgangen i antall menn som brukte tilbudet vårt og antall konsultasjoner fra 2012 (333) til 2013 (105) kan også forklares med dette. I tillegg at hadde noen få brukere som i 2012 kom til svært mange konsultasjoner (både sosialfaglige oppfølgingssamtaler og besøk på helseavdelingen), sluttet å komme like hyppig i 2013.

2.8 Sammendrag og vurdering

Hovedmålet til prosjektet var å gi menn som selger seksuelle tjenester et bedre helse- og sosialfaglig tilbud. Det ønsket vi å gjøre gjennom å nå menn som selger sex med informasjon om hvilke hjelpetilbud som finnes og å øke kompetansen om mannlig prostitusjon i andre deler av hjelpeapparatet.

Prosjektet hadde ni delmål ved oppstart. Under følger en vurdering av gjennomføringen og måloppnåelsen av de ulike delmålene. Gjennom oppnåelsen av delmålene mener vi også at vi har oppnådd prosjektets hovedmål.

Delmål A: å etablere kontakt med menn som selger sex gjennom internett, chat, diskusjonsforum og e-post, og på telefon gjennom sms og samtaler

Prosjektet har ikke hatt noen eksplisitte mål om at flere mannlige sexselgere skulle kom til å komme fysisk til Pro Sentret og benytte seg av vårt tilbud. Vi har i stedet hatt en målsetning om å komme i kontakt med mennene der de har oppholdt seg via internett. Vi har også vært tilgjengelige for å ta kontakt på SMS, telefon og e-post.

Å komme i kontakt med menn som selger sex gjennom å benytte de verktøyene som eksisterer på internett har vist seg å være en svært god metode. I del 2.3 har vi beskrevet resultatene av arbeidet vårt på internett. Med bakgrunn av tallene vi har gjengitt der er konklusjonen tydelig: **Prosjektet har oppnådd målet om å etablere kontakt med menn som selger sex på internett. I løpet av prosjektperioden har vi gjennomført 131 chattsamtaler med personer som har oppgitt at de er i målgruppen. Vi er svært godt fornøyd med dette resultatet.**

Når det gjelder kommunikasjon via sms, telefon, e-post og meldinger har vi sett at det har vært lite interesse i målgruppa for denne formen for kommunikasjon. Noen har ønsket å benytte seg av dette tilbudet, men de fleste har ønsket å kunne chatte med oss via diskusjonsforum.

Delmål B: å etablere kontakt med menn som selger sex på ulike treffsteder for homofile

Å etablere kontakt med menn som selger sex på ulike erotiske treffsteder for homofile har vist seg å by på noen praktiske utfordringer.

For det første er det en utfordring for eierne av for eksempler saunaer og utesteder å «slippe inn» hjelpetiltak for personer som selger sex på stedene de driver. Dette

handler om at de fleste som ferdes på disse arenaene er der av helt andre grunner enn for å kjøpe og selge seksuelle tjenester. Mange av gjestene vil nok oppfatte tilstedeværelsen av et tiltak som Pro Mann som forstyrrende og «problemorientert» når de er der for å ha det gøy og sosialt, og kanskje treffe potensielle partnere. I tillegg vil en tilstedeværelse av Pro Sentret sende et signal til omverden om at dette er en uttalt og anerkjent arena for prostitusjon. Dette kan bidra til både et svekket omdømme blant potensielle gjester og at politiet vil oppsøke disse treffstedene hyppig – både for å håndheve lovverket som forbyr en tredjepart (i dette tilfellet treffstedene) å tjene penger på andres prostitusjon samt forbudet mot kjøp av seksuelle tjenester (som eventuelt ville vært gjestene på treffstedene).

For det andre vil et slikt arbeid by på problemer med å sikre anonymiteten til potensielle brukere av Pro Mann ettersom andre gjester på disse stedene kan observere hvem som er i kontakt med oss. De færreste som selger sex er åpne ovenfor omverden om egen prostitusjonserfaring og de vil trolig være skeptiske til å etablere kontakt med oss på slike arenaer.

Det finnes noen andre organisasjoner som jobber oppsøkende arbeid med fokus på sikker sex på ulike treffsteder for menn som har sex med menn. Pro Mann har vært i dialog med disse organisasjonene som å etablere et samarbeid om tilstedeværelse på disse arenaene. Et slikt samarbeid kunne muligens løst noen av utfordringene med eierne av stedene, og anonymiteten til potensielle brukere, ettersom Pro Manns rolle ville være mer nedtonet. Flere av organisasjonene vi var i kontakt med var positive til et slikt samarbeid, men det ble dessverre ikke gjennomførbart av ulike praktiske forhold i løpet av prosjektperioden.

Pro Mann har konkludert med at erotiske treffsteder for MSM er arenaer det er problematisk å etablere kontakt med menn som selger sex på. Vi har derfor valgt å etablere kontakt inn i disse miljøene på en mer indirekte måte gjennom å tilgjengeliggjøre informasjonsmateriell om Pro Mann på sauna for MSM og på utesteder for homofile, og på stand under Skeive dager og andre arrangementer. Ved å være synlige på denne måten har potensielle brukere hatt mulighet til å ta kontakt med oss i ettertid.

Delmål C: drive informasjonsarbeid/ delta på brukermøter på ulike tiltak der vi kjenner til at menn med prostitusjonserfaring kan være representert

Ved oppstart av prosjektet tok vi utgangspunkt i at deltakelse på brukermøter/beboermøter på asylmottak samt hjelpetiltak for rusavhengige og andre hjelpetiltak hvor menn med prostitusjonserfaring kunne oppholde seg var en god arena for å informere om (mannlig) prostitusjon, Pro Sentret/Pro Mann og våre tilbud.

I løpet av prosjektperioden har Pro Mann sendt ut gjentatte henvendelser til alle asylmottak og mange rustiltak i Oslo-området. På tross av gjentatte forsøk på kontaktetablering fra vår side var det mange som ikke svarte på henvendelsene våre. En del svarte at de gjerne ville at vi skulle komme og snakke med personalgruppa, men at de så det som lite hensiktsmessig at vi deltok på møter med brukere/beboere. I løpet av prosjektperioden har det kun vært to hjelpetilbud for rusavhengige som har ønsket at vi skulle delta på et slikt møte.

Mottakelsen vi fikk på de to møtene var blandet. Vi opplevde at det var vanskelig å ha et vanlig brukermøte der vi snakket om mannlig prostitusjon, fordi noen av brukerne ikke ville snakke om noe så personlig som sexsalg i plenum. Vi opplevde også at det ble problematisk mellom brukerne da noen faktisk snakket om sine erfaringer og andre responderte negativt på dette og snakket nedsettende til vedkommende. Det er knyttet mye stigma til mannlig prostitusjon, særlig i rusmiljøet, og det er vanskelig å skape en trygg atmosfære der ingen blir latterliggjort. Vi hadde bedre erfaring med å bruke tid blant brukerne der vi snakket med dem en til en. Utfordringen med å snakke individuelt med hver og en av brukerne var at dette er svært ressurskrevende sammenlignet med å snakke til alle sammen i plenum.

I løpet av prosjektperioden har Pro Sentret kontaktet mange steder hvor menn som selger sex kan oppholde seg for å delta på brukermøter for å informere om mannlig prostitusjon. Vi konkluderer med at få av dem vi har kontaktet har vært interessert. Vi har derfor sendt ut brosjyrer og skriftlig informasjon om at vi eksisterer og bedt tiltakene legge disse på lett tilgjengelige steder. Vi har også tilbudt oss å komme på personal- eller fagmøter til alle hjelpetiltakene vi har besøkt for å snakke med de ansatte.

Delmål D: informere menn som selger sex om det polikliniske tilbudet de kan benytte seg av på Pro Sentret

Noen av mennene vi kom i kontakt med da vi jobbet med feltbeskrivelsen i 2010 ga uttrykk for at de opplevde Pro Sentret som et tilbud til kvinner i gateprostitusjon og ikke et tilbud til menn. Dette betyr at vi ikke har vært tydelige nok på at tilbudet er åpent for alle som selger sex.

Med begrepet *poliklinisk tilbud* viser vi til at vi tilbyr sosialfaglig og helsefaglig oppfølging over tid til personer som har behov for dette. Det kan blant annet være at de ønsker hjelp med å slutte å selge sex, sexologisk rådgivning, samtaler om prostitusjon, bistand i kontakten med NAV, hjelp med økonomiske spørsmål, hjelp i forbindelse med søknader om asyl og refleksjonsperiode på bakgrunn av å være antatt offer for menneskehandel.

Fra det øvrige oppsøkende arbeidet vårt har vi erfaring med at det er i mange tilfeller en god metodikk å først informere nye brukere om det helsefaglige tilbudet vi har. Det er enklere å forstå hva det tilbudet innebærer og for mange er det mindre stigma knyttet til å snakke med en sykepleier eller en lege, enn å ta kontakt med en sosialarbeider. Vi har derfor ofte startet samtaler med å informere om helsearbeidet, deretter informerer vi om sosialfaglig hjelp når tillitten er på plass. Det kan være lettere for brukeren å si «ja takk» til hjelp fra en sosialkonsulent når en god relasjon er dannet.

I løpet av prosjektperioden har vi informert alle vi har kommet i kontakt med om at tilbudet er kjønnsnøytralt (foruten varmestua som kun er åpen for kvinner). PION har gjennom sitt informasjonsarbeid opp mot mannlige sexselgere på eskortenettsider informert om det samme. Vi har i tillegg sendt ut brosjyrer om Pro Mann og vårt tilbud til menn med prostitusjonserfaring til svært mange ulike hjelpetiltak samt jobbet aktivt med informasjonsarbeid til ansatte i ulike deler av hjelpeapparatet som kommer i kontakt med menn i målgruppa. Pro Sentret har også vært svært bevisste på å være kjønnsnøytrale

når vi har snakket om personer som selger sex i media og i den offentlige debatten for øvrig. Vi kan derfor konkludere med at vi har jobbet aktivt for å nå ut med informasjon om vårt polikliniske tilbud til menn som selger sex.

Delmål E: forebygge utbredelsen av hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner

Pro Mann har delt ut gratis kondomer på stands, gjennom informasjonsmapper som har vært tilgjengelig på ulike hjelpetiltak og treffsteder for MSM, i Pro Sentrets lokaler og per post til de som har ønsket det. Pro Sentret har også vært med i kampanjen «Bedre å vite» til Helsedirektoratet, der vi har tilbudt hiv-hurtigtest.

Som vist i kapittel 2.3.2 har 40 % av chattene vi har gjennomført vært hiv og SOI relaterte. Vi har gitt informasjon til mange om hvordan de kan praktisere sikrere sex, og vi håper det har vært med å forhindre nysmitte. Vi har gitt informasjon til alle som har vært i kontakt med oss. Ingen personer har blitt avvist, selv om de ikke har vært i målgruppen.

Vi konkluderer med at Pro Mann har brukt mye tid og ressurser på forebygging av utbredelse av hiv og andre seksuelt overførbare infeksjoner.

Delmål F: etablere samarbeid med andre aktører innenfor fagfeltet prostitusjon

Pro Mann har gjennom hele prosjektperioden samarbeidet med andre organisasjoner innenfor fagfeltet prostitusjon. Vi har blant annet inngått nettverksmøter med de andre prostitusjonstiltakene i Oslo; KAST, Nadheim og PION.

Pro Mann har hatt et spesielt nært samarbeid med PION i forbindelse med at de har informert om Pro Mann når de sender henvendelser til annonser på eskortesider på internett.

Delmål G: bidra til et kunnskapsløft hos øvrig hjelpeapparat gjennom informasjonsarbeid og foredragsvirksomhet

I kapittel 2.4 går det frem at Pro Mann har hatt et sterkt fokus på kompetanseløft hos det øvrige hjelpeapparatet. Dette har vi gjort ved å delta på 30 fagmøter, informasjonsmøter eller kunnskapsutvekslingsmøter.

Vi inngikk også et samarbeid med Uteseksjonen der vi gikk oppsøkende sammen ute for å møte deres brukere. Dette samarbeidet avsluttet vi fordi det ikke var hensiktsmessig bruk av ressurser. Les mer om dette i kapittel 2.4.2.

Vi opplever at det har blitt enklere å snakke med andre hjelpeinstanser og andre organisasjoner om mannlig prostitusjon, og mange instanser ønsker å ha et fokus på mannlig prostitusjon i arbeidet sitt. Dette håper vi er en trend som vil fortsette.

Delmål H: sette mannlig prostitusjon på dagsorden i den norske prostitusjonsdebatten

Heteronormativiteten og tradisjonelle forestillinger om prostitusjon dominerer ofte den norske prostitusjonsdebatten. Kunder og halliker fremstilles som menn og den prostituerte fremstilles som kvinne. At media har fokus på at menn også selger sex er viktig, fordi det kan være med på å bryte ned stigmaet som er knyttet til mannlig prostitusjon. Det kan gjøre det enklere å søke hjelp eller rådgivning for dem som trenger det. Et slikt fokus vil også kunne ha betydning for oppfatningen mange har om at prostitusjon er vold mot kvinner, og ikke et uttrykk for økonomisk og sosial makt/avmakt.

I løpet av prosjektperioden har vi satt mannlig prostitusjon på dagsorden i den norske prostitusjonsdebatten gjennom foredragsvirksomhet, presseoppslag og fagartikler som har handlet om Pro Sentret, Pro Mann og (mannlig) prostitusjon.

Delmål I: vurdere om det er behov for et fast og spesifikt tilbud kun for menn ved Pro Sentrets poliklinikk

I kapittel 2.5 beskrev vi hvordan vi gikk frem for å prøve ut kveldsklinikk kun for menn ved Pro Sentret. Ingen menn møtte opp på de fire kveldene vi hadde dette tilbudet. De mennene som har oppsøkt Pro Sentret i løpet av prosjektperioden har uttrykt seg komfortable med å benytte seg våre vanlige åpningstider.

Vi konkluderer med at det i løpet av prosjektperioden ikke har vært behov for et fast og spesifikt tilbud kun for menn ved Pro Sentrets poliklinikk.

Hovedfunn fra Et usynlig marked (Bjørndahl 2010:18):

- Markedet er differensiert med flere ulike arenaer og ulike aktører i forskjellige livssituasjoner
- Mannlig prostitusjon er tabulagt og stigmatisert
- Internett er den største arenaen for kontaktetablering for mannlig prostitusjon
- Bifile menn peker seg ut som den største kundegruppen til menn som selger sex
- Menn som selger sex benytter seg av ulike metoder og strategier for å nå kunder, ut fra hvilken arena de selger sex på og hvilke kundegruppe de henvender seg til
- På deler av det mannlige prostitusjonsmarkedet er ung alder og ungt utseende svært ettertraktet
- Menn som selger sex opplever press fra kundene på å selge seksuelle tjenester uten kondom
- Mye tyder på at majoriteten av gutter og menn med prostitusjonserfaring har mer sporadiske salgserfaringer og kortere prostitusjonskarrierer enn kvinner med prostitusjonserfaring
- Forskningen viser at betraktelig flere mindreårige gutter enn jenter oppgir at de har prostitusjonserfaring
- Forskning viser at betydelig flere mindreårige gutter enn jenter har en positiv holdning til å selge sex og til at andre gjør det
- Politiets innsats retter seg kun mot den delen av det norske prostitusjonsmarkedet der kvinner selger sex til menn
- Det er behov for en større sosial- og helsefaglig innsats rettet mot det mannlige prostitusjonsmarkedet
- Det er behov for mer kunnskap om mannlig prostitusjon i det hjelpeapparatet som kan møte på gutter og menn med prostitusjonserfaring
- Pro Sentrets erfaringer med denne feltbeskrivelsen er at det er vanskelig å få ulike miljøer (inkludert hjelpeapparatet) til å ville se og snakke om mannlig prostitusjon.

3. Drøfting av prosjektets erfaringer

3.1 Feltbeskrivelsen fra 2010 og Pro Manns erfaringer

Utgangspunktet for Pro Mann var feltbeskrivelsen Pro Sentret skrev i 2010 på oppdrag fra Helsedirektoratet. Hovedfunnene i feltbeskrivelsen er gjengitt i tekstboksen til høyre på denne siden. Våre erfaringer gjennom Pro Mann prosjektet samsvarer i stor grad med funnene fra feltbeskrivelsen. I denne delen av rapporten utdyper vi våre tanker om noen av erfaringene vi har gjort oss i prosjektet.

3.2 Samfunnets syn på mannlig prostitusjon

Prostitusjonsdebatten i Norge preges fortsatt i stor grad av en forestilling om at markedet i all hovedsak består av kvinner som selger seksuelle tjenester og menn som kjøper. De siste årene har den offentlige debatten hatt stort fokus på den synlige gateprostitusjonen samt effekten av sexkjøpsloven.

Mannlig prostitusjon får med jevne mellomrom en del oppmerksomhet i media, men vi opplever sjelden at det er like mye engasjement fra omverden i disse debattene som når kvinnelig prostitusjon diskuteres. Årsakene til dette kan være flere. Hovedårsaken er kanskje at markedet er så pass lite synlig for omverden at det ikke engasjerer på samme måte som kvinnelig prostitusjon. I tillegg er aktørene i den kvinnelige prostitusjonsdebatten personer som er sterkt engasjert i likestilling og kvinners rettigheter. Vi finner færre aktører og organisasjoner på feltet menn og likestilling som har engasjert seg i debatten om mannlig prostitusjon.

En interessant erfaring fra mediedekningen i forbindelse med feltbeskrivelsen i 2010 og i etterkant, har vært at det virker som om både journalister og omverdenen er mer åpne for nyanser og kompleksitet når det kommer til mannlig prostitusjon enn i debatten om kvinnelig prostitusjon. Medieoppslag og debatter knyttet til mannlig prostitusjon har etter vår oppfatning i større grad tatt opp i seg at markedet er sammensatt av ulike aktører der noen opplever prostitusjon som en grei inntektskilde, mens andre kan oppleve det som problematisk. Forklaringen på dette er trolig at mannlig prostitusjon bryter med både tradisjonelle kjønnsrollemønstre og den tradisjonelle forståelsen av prostitusjon som fenomen, noe som gjør at mange kan ha en mer spørrende tilnærming. Er det lettere for samfunnet å akseptere at en del mannlige sexselgere ikke nødvendigvis er ofre, men vanskeligere å akseptere det når det kommer til kvinner? Og er det vanskeligere for samfunnet å anerkjenne at kanskje like mange menn som kvinner kan oppleve vanskeligheter knyttet til å selge seksuelle tjenester? Våre erfaringer og observasjoner gjennom dette prosjektet tyder på det. Fra feltbeskrivelsen ble lansert i 2010 til Pro Mann ble avsluttet i 2013 mener vi å ha sett en viss dreining mot en større inkludering av menn i debatten om prostitusjon. Det synes for oss som om flere snakker om menn og kvinner som selger sex når de debatterer feltet, og flere aktører enn tidligere deltar og bidrar til en nyansering av feltet. Likevel ser vi at vi har en lang vei å gå før prostitusjonsdebatten dreier seg bort fra en heteronormativ retning med utgangspunkt i tradisjonelle kjønnsrollemønstre.

3.3 Hva vet vi egentlig om det mannlige prostitusjonsmarkedet?

Det er mye vi ikke vet om det mannlige prostitusjonsmarkedet. Store deler av dette feltet fremstår fortsatt som uoversiktlig og lukket. Det er vanskelig å få oversikt over miljøer hvor mannlige prostitusjon foregår og vi har ikke funnet de riktige «nøkkelpersonene» som kan gi oss innblikk i arenaer vi har lite kjennskap til og kontakt med.

I løpet av prosjektperioden har vi hørt mange ulike rykter om arenaer hvor det skal foregå mannlige prostitusjon, og i noen tilfeller organisering, tvang og utnyttning, men vi har alltid mottatt denne informasjonen av andre enn «noen som har hørt noe av noen» og vi har aldri klart å finne kontaktpersoner som forteller om direkte kontakt med disse arenaene. Dette innebærer at det er deler av det mannlige prostitusjonsmarkedet vi ikke har innsikt i og oversikt over.

Årsaken til at vi ikke har klart å få kontakt med en del arenaer kan være flere. Noen miljøer har nok rett og slett liten interesse av at utenforstående skal få innsikt i hva som foregår i deres miljø. Grunnene til dette kan for eksempel være at de ikke har noe behov for hjelp eller bistand, at de ønsker å skjule kriminell virksomhet, at de vil «være i fred og holde på med sitt» uten innblanding eller at de av andre ulike grunner har en interesse av å være «usynlige». Andre årsaker til at vi ikke har fått innpass eller kjennskap til ulike arenaer kan være skam, stigma og tabuseringen av mannlige prostitusjon som fører til at folk rett og slett ikke våger å ta kontakt med oss eller andre hjelpetiltak. Det kan også være at Pro Sentret fremstår som et tiltak de ikke identifiserer seg med. Pro Sentret har vært en synlig aktør i prostitusjonsdebatten de siste 30 årene, og vi erfarer ofte at mange sitter med et inntrykk av at vi i all hovedsak er et tiltak for kvinner og ikke menn, på tross av at vi prøver å formidle det. En annen forklaring på et vi ikke har oppnådd kontakt med en del miljøer kan være at det rett og slett er en mangel på et sosialt miljø og direkte relasjoner mellom menn som selger sex. Erfaringene våre fra arbeidet på internett er at mange er i prostitusjonen som et «individuellt prosjekt» og mangler kontakt med andre i samme situasjon.

Pro Mann har i all hovedsak jobbet på en enkelt del av det mannlige prostitusjonsmarkedet, og det er i erotiske chatrom for menn som har sex med menn. Mannlig prostitusjon foregår definitivt på mange andre ulike arenaer og har også mange ulike aktører, men vi sitter fortsatt igjen med et inntrykk av at internett er den største arenaen for kontaktetablering mellom kjøper og selger. Våre erfaringer med det oppsøkende arbeidet har vært at ung alder ofte er attraktivt, at svært mange etterspør sex uten kondom (og gjerne betaler mer for det), at en del mangler grunnleggende kunnskap om sikker sex og at kundene ofte virker som å være voksne menn som lever i heterofile parforhold. Disse erfaringene bekrefter altså en del av funnene i feltbeskrivelsen. Samtidig er det viktig å understreke at det finnes miljøer vi ikke har oversikt over hvor bildet sannsynligvis ser helt annerledes ut med tanke på både alder, kundegruppe og kunnskap om risikoatferd knyttet til SIO og hiv.

3.4 Hjelpeapparatets forhold til tematikken

Pro Mann har i løpet av prosjektperioden hatt samarbeidsmøter med og holdt foredrag for personer som jobber, eller er frivillige, på steder der de kan komme i kontakt med gutter og menn med prostitusjonserfaring. En del av dem vi har snakket med har vært åpne om at de føler de mangler kunnskap om menn som selger sex og at de sjelden har «prostitusjonsbrillene» på i møte med menn som de vurderer som sårbare på flere andre områder i livet. Ganske mange har vært ærlige om at de vegrer seg for å snakke med menn om tematikken – både fordi de er redd for å påføre mennene stigma, men også fordi de selv synes det er ubehagelig å snakke om. Andre vi har møtt har opplevd det som uproblematisk å skulle fokusere på prostitusjon i møtet med menn de tror kan ha en slik erfaring, men forteller at de ofte møter mye motstand mot å snakke om det hos mennene.

Ganske mange av tiltakene vi har kontaktet for å tilby de ansatte eller brukerne informasjon om Pro Mann har aldri respondert på våre henvendelser. Forklaringen kan være at de ikke har tid, men også at de føler de har nok kompetanse til å jobbe med problematikken fra før av. Andre har kanskje ikke opplevd at tematikken er relevant for gruppen de jobber med. Vi tror nok likevel at hovedforklaringen ligger i at en del tiltak og organisasjoner ikke vil se og snakke om mannlig prostitusjon på grunn av stigma, fordommer og tabuene som knytter seg til fenomenet, men også at mange vegrer seg for å snakke om både seksualitet, seksuell helse og prostitusjon med både kvinnelige og mannlige brukere, beboere, pasienter eller klienter.

I løpet av prosjektperioden har vi fått mange positive tilbakemeldinger fra tiltak og organisasjoner vi har hatt samarbeidsmøter med og foredrag for. En del har sagt at møtene med oss har ført til at de føler de har mer kunnskap om tematikken og at de har fått gode råd om hvordan de skal jobbe med dette videre. Særlig organisasjoner som jobber med seksuell helse, LHBT-spørsmål og en del hjelpetilbud for rusavhengige har vist stor interesse for tematikken og satt større fokus på dette i sitt arbeid. Vi tror dette på sikt kan bidra til å redusere tabuer og stigmaet knyttet til mannlig prostitusjon, og vi har i stor grad opplevd at flere har et større ønske om å ha fokus på tematikken i fremtidig arbeid sammenlignet med erfaringene vi gjorde oss da vi arbeidet med feltbeskrivelsen.

3.5 Oppsøkende arbeid på internett – en helt ny erfaring

3.5.1 Ny metodikk

I 30 år har Pro Sentret jobbet opp mot prostitusjonsmarkedet i Oslo, med fokus både på kvinner, menn og transpersoner som selger sex. Vi har bygd arbeidet opp rundt oppsøkende arbeid i miljøene der det tradisjonelt foregår prostitusjon, det vil si på gata, i leiligheter og massasjeinstitutter.

Med Pro Mann har vi beveget oss inn på en arena vi ikke har jobbet aktivt på tidligere, nemlig internett. Det har gitt oss nye utfordringer ettersom det er forskjell på interaksjonen med et annet menneske ansikt til ansikt og i den virtuelle verden. På internett verken ser eller hører vi personen vi er i kontakt med. All kommunikasjon foregår skriftlig, og vi mister muligheten til å tolke kroppsspråket til den vi snakker med. Vi kan heller ikke bruke vårt eget kroppsspråk til å nyansere budskapet, og

anonymiteten gjør at vi aldri kan vite hvem vi prater med. I tillegg foregår kommunikasjonen svært raskt på chat i motsetning til for eksempel e-post. Vi må være tilgjengelige, tenke ut svar og kunne respondere umiddelbart. Dette byr på utfordringer, spesielt når man skal svare på spørsmål om temaer som er sensitive, alvorlige og i en del tilfeller komplekse.

Samtidig som denne kommunikasjonsformen har bydd på utfordringer, har vi også erfart at anonymiteten og det umiddelbare i denne formen for kommunikasjon er med på å gjøre det enklere for dem vi chatter med å ta opp vanskelige temaer. Prostitusjon er forbundet med skam og stigma. Mannlig prostitusjon er i tillegg forbundet med homofili og for noen kan det også være skamfullt å snakke om. I ordinære samtaler ansikt til ansikt kan vi gå mange runder før vi har kommet til kjernen av det som brukeren eller pasienten oppfatter som problematisk. På internett observerer vi at hemningene ikke er til stede på samme måte og åpningsspørsmålet kan være kjernes spørsmålet. Vi kommer altså ofte direkte i posisjon til å diskutere viktige tema.

3.5.2 Å bygge relasjoner på chatrom

I prosjektets oppstartsfasen handlet mye av arbeidet om å bygge relasjoner og gjøre brukerne på chatrommene kjent med oss. Erfaringer viser at dette kan ta tid på internett. Å bygge relasjoner i et chatrom der ingen kan se hverandre og hvor vi aldri kan se hvem som er pålogget kan definitivt oppleves som utfordrende. I prosjektets startfase var vi i kontakt med ulike tiltak som hadde erfaring med tilsvarende arbeid andre steder i Europa. De fortalte at det kan ta to til tre år å opparbeide seg tillit i miljøet. Vi var derfor forberedt på at det kunne ta lang tid å oppnå kontakt med målgruppa.

Vi så tendenser til at det tok noe tid å etablere kontakt i vårt prosjekt også, men ikke i så stor grad som vi hadde forberedt oss på. Da vi begynte med arbeidet fikk vi som tidligere nevnt hjelp av en mann som selv hadde erfaring med å selge sex på denne arenaen til å vise oss hvor vi skulle være og han ga oss råd om hvordan vi burde formulere oss. Han hjalp oss også med hvordan vi skulle gjøre forumdeltakerne kjent med oss og hvordan vi skulle gå frem for å vise at vi var en seriøs aktør de kunne ta kontakt med. Vi la så ut meldinger i fellesforumet, der alle som var pålogget kunne se hva vi la ut, med informasjon om hvem vi var med link til Pro Manns egen nettside som også hadde bilder av de ansatte i prosjektet. Vi la også ut informasjon om hvilke dager og tider vi var pålogget, og linket videre til vår egen chattefunksjon på Pro Sentrets nettside. Vi var nøye på å være tilstede på faste tidspunkter for å signalisere at vi var en seriøs aktør. Vi tror måten vi gikk frem på i startfasen var avgjørende for å etablere kontakt og tillit i miljøet.

Pro Mann ble svært godt mottatt på chatrommene. Vi fikk mange positive tilbakemeldinger fra første dag. Vi har et inntrykk av at brukerne av chatrommene opplevde vår tilstedeværelse som positiv og at mange synes at det var trygt at vi var pålogget. I løpet av prosjektperioden har vi selvfølgelig fått noen negative kommentarer på vår tilstedeværelse også, men de er i et absolutt fåtall i forhold til de positive tilbakemeldingene vi har fått.

Det tok cirka to måneder fra vi startet å være aktive på chatrommene til vi ble kontaktet av en mann som solgte sex, og så kom det jevne henvendelser fra

målgruppa (og andre forumdeltakere). Med tanke på hvor lang tid andre tiltak hadde fortalt at de hadde brukt for å etablere kontakt, ble vi positivt overrasket. Vi erfarte at oppsøkende arbeid på sosiale chattesider på internett var en svært god metode for å komme i kontakt med brukere. Vi valgte å ha «åpne dører» for alle som kontaktet oss, selv om de oppga at de ikke var i vår målgruppe. Det var flere grunner til at vi valgte dette. For det første kunne det godt hende at de vi chattet med var i målgruppa, selv om de sa at de ikke var det. Det var for eksempel mulig at de ville «teste oss» for finne ut om vi har noen de hadde tillitt til før de fortalte oss om sine erfaringer, eller at de av andre grunner ikke ville fortelle om sine prostitusjonserfaringer. Den andre grunnen var at vi ønsket å være i en posisjon der vi kunne forebygge uønskede prostitusjonskarrierer. Vi ble kontaktet av flere gutter og menn som var usikre på egen seksualitet, seksuell orientering og som hadde utfordringer knyttet til grensesetting, og som vi vurderte som sårbare for både utnytting og salg av sex.

Våre erfaringer er at oppsøkende arbeid på arenaer der personer selger sex bør være en kontinuerlig prosess, og som må holdes ved like. Tillitt tar tid å opparbeide seg og det er konstant turnover blant aktørene som selger sex. På internett er det særlig viktig å være stabilt tilstede over lengre tid. Brukere/pasienter vil ikke kjenne oss igjen på samme måte som de gjør i det oppsøkende arbeidet på gata. Sammenlignet med de som selger sex på gata er vårt inntrykk at kun et fåtall av de som selger sex på chatrommene er i et miljø der de er i kontakt med andre som selger sex og dermed kan anbefale hverandre hvor de kan oppsøke ulike former for bistand. Det er derfor særlig viktig å vise at man er et seriøst, stabilt og trygt tiltak for å etablere en tillitt.

3.5.3 Å være helse- og sosialarbeider på erotiske chatrom

De erotiske chatrommene vi har jobbet i er chatrom som i all hovedsak benyttes av menn som ønsker å treffe andre menn for uforpliktende sex, virtuelt eller ansikt til ansikt. Sjargongen er seksuelt eksplisitt, kan ofte betegnes som «grov» og mange av deltakerne deler seksuelt ladete bilder med bilder av kjønnsorganer og lignende i det åpne chatrommet. I tillegg finnes det en pornografisk reklame som linker videre til andre erotiske eller pornografiske sider på internett. Til tider er det også aktiviteter og bilder på disse chatrommene som kan betegnes som destruktiv seksualitet.

Personene vi har kommet i kontakt med i løpet av prosjektperioden har vært en sammensatt gruppe. Noen har kun ønsket kort og informativ informasjon, mens andre har utlevert historier om overgrep, selvmordstanker, depresjoner og vanskelige livssituasjoner. I noen tilfeller har vi også vært i kontakt med personer som forteller om sex med barn og dyr, altså ulovlige handlinger.

Arbeidet på nett foregår uten at man ser brukeren og i de fleste tilfeller uten at man treffer hverandre ved en senere anledning. I mange tilfeller chatter man med personer som forteller om omfattende problemer som trenger langvarig oppfølging uten at man får fulgt opp personen, hvis den andre ikke selv tar aktivt initiativ til det. I en del tilfeller vil samtalen brått avsluttes, uten at man vet om det er fordi den man har chattet med ble støtt av noe man skrev eller bare ble opptatt med noe annet eller hadde fått informasjonen man trengte. Dette innebærer at man sjelden får en tilbakemelding på de råd eller den veiledning man gir, får hjulpet personen videre

eller får vite hvordan det går med personene etter at chatten er avsluttet.

Å sitte time etter time flere dager i uken på slike chatrom kan betegnes som en ganske utradisjonell, og til tider en ganske krevende, måte å jobbe på. De ansatte i prosjektet som har jobbet med det oppsøkende arbeidet på internett har vært en sykepleier/sexologisk rådgiver og en sosionom. Begge har flere års erfaring med arbeid med personer som selger sex på Pro Sentret, og har jobbet tett med personer som har vært utsatt for grov vold, menneskehandel, er rusavhengige og i en vanskelig livssituasjon. På tross av deres tidligere arbeidserfaringer opplevdes arbeidet på nett i perioder som både tungt og krevende. Vi anså det derfor som svært nyttig å gå til faste møter med en ekstern veileder som kunne hjelpe til med debrifing og veiledning på hvordan man kan stå i dette arbeidet med mål om å forebygge sekundær traumatisering eller overføringer.

Internett har for oss vist seg å være en helt unik måte å komme i kontakt med personer som ønsker å snakke om sine prostitusjonserfaringer. Men; vi har meget begrenset mulighet til å følge opp den enkelte. Det avhenger av om de bryter anonymiteten selv, og tar kontakt med oss på andre måter en på internett. Tradisjonelt individuelt sosialt arbeid, der kontakten mellom sosialarbeider og bruker deles i tre faser (kontakt-, kontrakt- og avslutningsfase) utfordres og komprimeres, eller kan ikke brukes som teoretisk utgangspunkt overhode i de fleste sammenhenger på internett. Sosial- eller helsearbeideren styres rett inn i den enkeltes forståelsesramme og situasjon og må være beredt på «alt», og klar med en adekvat respons i løpet av øyeblikk. Verken forventningene til kontakten eller rammene for et eventuelt samarbeid eller avslutning av kontakten kan styres av den profesjonelle. I tillegg er det behov for gode verktøy for innhenting av samtykke og eventuell journalføring ved oppfølgingsarbeid som skjer gjennom kontakt på internett. Det er laget gode veiledere for arbeid rettet mot ungdom på nett. En metodebok om sosialt- og helsefaglig arbeid på nett og sosiale medier overfor voksne der informasjonen som utveksles per definisjon er sensitiv, mangler. Dersom en avgrenser målet for den oppsøkende innsatsen til å gi informasjon og eventuell råd og veiledning – slik vi har gjort i dette prosjektet - begrenses de metodiske utfordringene, men resultatene av innsatsen generelt og for enkeltindividene blir vanskelig definerbare.

4. Veien videre – hva nå?

4.1 Bakgrunnen for å avslutte prosjektet

Pro Mann prosjektet ble avsluttet 31.12.13 etter en periode på cirka to og et halvt år. Det er ulike grunner til at vi ikke valgte å søke om videreføring av prosjektet.

For det første var Pro Mann et prosjekt og et prosjekt er noe som skal gjennomføres over en tidsbegrenset periode for å så vurdere et videre behov. Utgangspunktet med prosjektet var å gjennomføre en rekke delmål for å vurdere og kartlegge om det var behov for et fast hjelpetilbud ved Pro Sentret (eventuelt andre steder) som skulle jobbe med tematikken. I del 2 av denne rapporten har vi oppsummert hvilke erfaringer vi har gjort oss med prosjektet og hva vi har oppnådd med de ulike delmålene.

For det andre har arbeidet på internett vist at det er behov for oppsøkende helse- og sosialfaglig arbeid på chatrom for menn som har sex med menn, men at etterspørselen og/eller hjelpebehovene på disse chattesidene i hovedsak har dreid seg om andre ting enn prostitusjon. Som beskrevet i del 2 har det oppsøkende arbeidet på internett vært en suksess med tanke på at vi i løpet av prosjektperioden har chattet med 131 menn i målgruppen. Vi er svært fornøyd med å ha nådd såpass mange i løpet av prosjektperioden. Samtidig er det problematisk for et prosjekt som drives av et prostitusjonstiltak som skal ha fokus på mannlig prostitusjon har gjennomført chatter på nett der i underkant av 20 % av chattene er med personer som oppgitt at de er i målgruppa. Dette innebærer at mesteparten av arbeidet på internett, som er ressurskrevende og har vært vårt hovedfokus i prosjektet, har gått med til å chatte med personer som har et stort behov for kunnskap og rådgiving, men som ikke har vært i målgruppa vår. Vår vurdering er at det bør være helse- og sosialfaglig arbeid på disse nettsidene, men at det bør være forankret hos aktører med et bredere nedslagsfelt enn Pro Sentret.

For det tredje har det ikke vært en betydelig økning av menn som ønsker å benytte seg av Pro Sentrets polikliniske tilbud i løpet av perioden. De fleste mennene vi har chattet med som ønsker bistand fra helse- og sosialfaglige instanser har ønsket å benytte seg av tilbud som ikke er prostitusjonsspesifikke. Ingen menn møtte opp da vi arrangerte åpen kveldsklinikk for kun menn på tross av gjentatte forsøk og markedsføring av tilbudet.

De fleste mennene som har benyttet seg av Pro Sentrets poliklinikk i løpet av prosjektperioden uttalt at de synes det er greit å benytte seg av det ordinære polikliniske tilbudet som er åpent for alle med prostitusjonserfaring.

Da Pro Sentret søkte Justis- og beredskapsdepartementet om videreføring av prosjektet i 2013 søkte vi om 1 000 000 kroner til å videreføre arbeidet vi gjorde i Pro Mann, skrive en metodebok om oppsøkende arbeid på internett og til å starte opp tilsvarende arbeid på internett rettet mot kvinner og transpersoner. Målet med utvidelsen var å kartlegge hvilke arenaer på nett kvinner og transpersoner selger sex på og etablere et oppsøkende arbeid på disse arenaene etter modell fra arbeidet med menn. På sikt ønsket vi at dette skulle resultere i at Pro Sentret fikk nok erfaring og kompetanse til å etablere arbeid på internett rettet mot menn, kvinner og

transpersoner og implementere et slikt arbeid vårt ordinære arbeid. Pro Sentret ble tildelt 400 000 til videreføring av Pro Mann, men fikk ikke startet opp arbeidet med kvinner og føre prosjektet videre i ønsket retning og heller ikke til å skrive metodeboken.

Som beskrevet i rapporten har prosjektet hatt et mål om å øke kunnskapen om og fokuset på mannlig prostitusjon i det øvrige hjelpeapparatet. Vi har erfart at det har vært en interesse og et behov for dette blant mange av tiltakene vi har hatt fagmøter og samarbeidsmøter med, og at det er et behov for mer kunnskap hos flere aktører enn de vi har nådd i løpet av prosjektperioden.

Pro Sentrets mandat som nasjonalt kompetansesenter er blant annet at vi skal bidra med kunnskap og veiledning til andre hjelpeapparat. Vi viderefører derfor dette arbeidet selv om vi ikke søker penger til å videreføre Pro Mann

4.2 Hva gjør Pro Sentret videre?

Selv om Pro Mann prosjektet er avsluttet akter Pro Sentret å fortsette en del av arbeidet fra Pro Mann. Vi vil hele tiden tilpasse våre satsingsområder ut fra markedets utvikling og våre disponible ressurser.

Da Pro Mann ble avsluttet 31.12.13 sluttet sosialkonsulenten som hadde jobbet i 100 % stilling gjennom hele prosjektperioden. Samtidig fikk Pro Sentret et budsjettkutt på 1.2 millioner kroner fra 2014, noe som innebar at to ansatte på Pro Sentret ble overtallige våren 2014. Antall brukere av Pro Sentret har ikke blitt redusert i denne perioden, noe som innebærer at vi har færre ansatte og like mange brukere som tidligere. Dette innebærer at Pro Sentret per dags dato ikke har nok personalressurser og økonomi til å videreføre oppgavene i Pro Mann prosjektet.

Vi har valgt å satse på følgende arbeid med mannlig prostitusjon i 2014:

- Pro Sentret har satt ned en arbeidsgruppe som jobber med å utrede og planlegge videre arbeid på internett
- Pro Sentret vil fortsatt sette mannlig prostitusjon på dagsorden i den offentlige debatten gjennom foredragsvirksomhet og i media ved å fremheve kompleksiteten i prostitusjonsfeltet og ha et fokus på å bryte ned de tradisjonelle forestillingene om hvem som kjøper og selger seksuelle tjenester.
- Vi vil fortsatt stå på stand med de andre prostitusjonstiltakene i Oslo under Skeive dager (Euro Pride i 2014) og Verdens Aidsdag
- Vi er tilgjengelig på Pro Sentrets chat en dag i uken
- Pro Sentrets polikliniske tilbud er åpent for alle med prostitusjonserfaring – uavhengig av kjønn, seksuell identitet og seksuell orientering
- Pro Sentret og Helseetaten gjennomfører på fast basis opplæringsdager om kjøp/bytte av sex blant unge for ansatte i Oslo kommune som jobber med risikoutsatt ungdom. Vi vil ha et særlig fokus på sårbare gutter i dette arbeidet.
- Initiere til et samarbeid med aktuelle aktører for å utveksle erfaringer og koordinere arbeidet som gjøres med mannlig prostitusjon

4.3 Forslag til nye tiltak

4.3.1 Mer forskning og kunnskap

Pro Sentret mener det er behov for mer kunnskap om mannlig prostitusjon. Arbeidet med feltbeskrivelsen fra 2010 hadde begrenset med tid og ressurser, og innholdet i rapporten kan ikke betegnes som forskning. Så vidt Pro Sentret kjenner til har det ikke kommet noen forskningsrapporter som belyser mannlig prostitusjon etter feltbeskrivelsen kom i 2010. I rapporten fra 2010 skriver vi følgende:

«Etter vår vurdering er det behov for mer forskning av både kvalitativ og kvantitativ art. Fafø og NOVA har kompetanse og erfaring med forskning på det norske prostitusjonsmarkedet. I fremtiden håper vi at begge disse forskningsinstitusjonene vil prioritere forskning på feltet, og at det vil bevilges penger til dette» (Bjørndahl 2010:55). Videre skisserer feltrapporten tre områder det bør forskes mer på: ungdom som selger/bytter sex, menn og transpersoner som selger sex og kundene til personer som selger sex.

Ettersom tidligere forskning blant unge viser at flere gutter enn jenter oppgir at de har prostitusjonserfaring mener vi at det er særlig viktig med mer forskning på unge som bytter og selger seksuelle tjenester med tanke på videre forebyggende arbeid. I 2007 gjennomførte NOVA undersøkelsen «LUVO – Longitudinell ungdomsundersøkelse om vold og overgrep» på 67 videregående skoler i Norge. Denne undersøkelsen inneholdt spørsmål om erfaringer med å selge seksuelle tjenester og holdninger til prostitusjon. Disse tallene er fortsatt ikke publisert. Pro Sentret mener det hadde vært svært nyttig å få disse tallene analysert, og at man bør se på sammenhengen mellom prostitusjonserfaring, økonomi, familieforhold, skoleprestasjoner, voldserfaringer, overgrepserfaringer, seksuell debut, seksuell orientering, antall sexpartnere, rusbruk, selvsykdom, spisevaner, internettvaner, kriminalitet, sosial omgangskrets, følelsesliv og livskvalitet.

Våren 2014 ble det skrevet en felles uttalelse fra det årlige møtet for Norsk prostitusjonsnettverk (et nettverk bestående av alle prostitusjonstiltakene i Norge) der det ble argumentert for at det er behov for en bred prostitusjonsutredning i Norge. En slik utredning hadde vært svært nyttig som bakteppe for videre arbeid også på dette feltet.

4.3.2 Sosial og helsefaglig rådgivning i chatrom for menn som har sex med menn

Som vist i del 2 har vi gjennomført over 600 chatsamtaler i løpet av prosjektperioden. Arbeidet har foregått på erotiske chatrom for menn som har sex med menn. Cirka 40 % av disse samtalene har hatt fokus på informasjon knyttet til smitterisiko, seksuelt overførbare infeksjoner og hiv. I tillegg har vi gjennomført mange samtaler om seksualitet, usikkerhet knyttet til seksuell orientering samt grensesetting. Vi har opplevd at mange som befinner seg på disse chatrommene har satt pris på at fagpersoner har vært til stede, og vi har erfart at behovet for kunnskap er stort. En del har også etterspurt informasjon om hvor de kan teste seg og hvem de kan oppsøke for å få videre hjelp med problemstillingene de har tatt opp med oss.

Pro Sentret mener det er behov for at et slikt arbeid videreføres på denne arenaen. Etter vår vurdering bør det gjøres av tiltak som jobber med seksuell helse, ungdom,

menn som har sex med menn og som har et bredere nedslagsfelt enn Pro Sentret. Et slikt tiltak vil også kunne svare på mange av spørsmålene mennene i vår målgruppe hadde, og Pro Sentret kan bistå med opplæring og samarbeid underveis.

4.3.3 Systematisert og langvarig satsing på internett

Prostitusjonsmarkedet i Norge er preget av raske endringer, stor kompleksitet og økt mobilitet. Markedets aktører tilpasser seg endringer på feltet tråd i med politiske satsingsområder, politiets innsats, teknologi og migrasjonsmønstre. Mange av aktørene på markedet har mobiltelefoner med internett på, noe som innebærer at de kan kommunisere med hverandre på helt andre måter enn tidligere.

For 10 år siden var prostitusjonsmarkedet på internett i all hovedsak knyttet til et fåtalls eskortenettsider med annonser for salg av seksuelle tjenester. De som solgte sex opererte ofte med en annonse, et bilde, et navn og et telefonnummer. De siste årene har markedet blitt mye mer mangslungent på internett – og stadig flere av både kjøpere, selgere og tredjeparter benytter seg av andre arenaer enn eskortenettssidene for å etablere kontakt med hverandre. Eksempler på dette kan være ulike «apper», diskusjonsforum, private nettsider og ulike nettsamfunn der personer som ikke seksuelle tjenester er i flertall. Samtidig ser vi at de mer «tradisjonelle» eskortenettssidene er mer uoversiktlige enn tidligere ved at noen eskorter har mange annonser med ulike bilder/navn/telefonnummer, mens det i andre tilfeller er flere som bruker kun ett mobilnummer/bilde/annonse/navn. Større tilgjengelighet, flere valgmuligheter samt en helt ny dimensjon av muligheter til å være anonym og diskret preger markedet. En konsekvens av denne utviklingen er at det er vanskeligere å monitorere markedet enn tidligere, og at hverken politiet eller Pro Sentret klarer å ha oversikt over omfanget. Dette gjelder hele markedet: menn, kvinner, transpersoner og personer under 18 år som selger seksuelle tjenester.

Pro Sentret er av den oppfatning av at det er behov for en grundig og langsiktig faglig satsing på prostitusjonsmarkedet på internett hvis det er ønskelig med en monitorering av utviklingen, en systematisk kunnskapsoversikt over hvem som agerer på disse arenaene og mulighet til relasjonsbygging/kontaktetablering med personer som ønsker eller trenger bistand fra hjelpeorganisasjoner og politiet. Et slikt arbeid vil kreve mye ressurser – både teknologisk, økonomisk og personalmessig. Etter vår vurdering bør en slik satsing legges som en del av vårt samfunnsoppdrag med en fast bevilgning som gir rom for å jobbe kontinuerlig opp mot dette svært mobile og komplekse markedet.

5. Litteratur

Bjørndahl, Ulla. 2010. *Et usynlig marked? En feltbeskrivelse om gutter, menn og transpersoner som selger sex*. Oslo: Pro Sentret.

Hegna, Kristin og Willy Pedersen. 2002. *Sex for overlevelse eller skyggebilder av kjærlighet. Ungdom under 18 år som selger seksuelle tjenester*. Oslo: NOVA rapport 5/02

Mossige, Svein og Solveig Abrahamsen. 2010. *The Baltic Sea Regional Study on Adolescents' Sexuality. Resultater fra den norske delen av studien. (Norsk oversettelse av to artikler i NOVA-rapport 18/07)*. Oslo: NOVA

Tampep. 2009. *Sex work in Europe – a mapping of the prostitution scene in 25 European countries*. Amsterdam: TAMPEP International Foundation.

Trondheim kommune. 2006. *Ungdomsundersøkelsen. Hovedrapport 2005*. Trondheim: Trondheim kommune, Utviklingstjenesten

Ungdomsstyrelsen. 2012. *Utsatt? Unga, sex och internet*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen

Vedeler, Janikke Solstad, Karin Sasoka og Svein Mossige. 2006. *Ungdom som selger eller bytter sex – en faglig veileder til hjelpeapparatet*. Oslo: NOVA.

Pro Sentret er:

Oslo kommunes sosial- og helsefaglig hjelpetiltak for personer med prostitusjonserfaring og et nasjonalt kompetansesenter på området prostitusjon.

Pro Sentret mener:

At alt arbeid i forhold til prostitusjon må baseres på menneskerettigheter. Prostitusjon er ikke en egenskap ved noen mennesker, men en handling. Pro Sentret arbeider sammen med enkeltpersoner i solidaritet og med respekt for deres valg i den livssituasjon de befinner seg i. Personer i prostitusjon, å delta som likeverdige partnere i prosesser som handler om dem og deres liv.

Pro Sentret har som mål:

Å tilby bistand og støtte til den enkelte slik at hun eller han skal kjenne sine rettigheter og plikter, ta best mulig vare på sin selvrespekt og helse slik at vedkommende gis mulighet til å få kontroll over eget liv og realisere sitt potensial.

Vi ønsker oss et samfunn der ingen mennesker opplever prostitusjon som eneste alternativ og som ikke stigmatiserer, men viser solidaritet med personer som selger sex.

Pro

Mann

Pro Sentret